

POZDNĚ GOTICKÉ VAZBY Z MORAVSKÝCH FRANTIŠKÁNSKÝCH KLÁŠTERŮ (BRNO, OLOMOUC, UHERSKÉ HRADIŠTĚ, ZNOJMO)

JIŘÍ GLONEK

Abstrakt: Příspěvek se zabývá dochovanými pozdně gotickými vazbami čtyř moravských františkánských konventů, u nichž se snaží určit a blíže lokalizovat práce zejména domácích knihvazačských dílen. Díky soudobým proveniencím nebo analýze používaného knihvazačského nářadí ukazuje jednak na nutnost slučování řady až dosud samostatně vedených dílen a jednak na existenci některých velkých knihvazačských ateliérů působících od druhé poloviny 15. století na Moravě.

Klíčová slova: Františkáni, pozdně gotické vazby, knihvazačská dílna, dějiny knižní vazby, slepotisk, kování, proveniencce, Brno, Olomouc, Uherské Hradiště, Znojmo, Jan Filipec.

ÚVOD

Předkládaná studie by chtěla doplnit dosavadní poznatky nejen k františkánské knižní kultuře o dosud nezohledněný rozbor dochovaných pozdně gotických vazeb výše uvedených moravských konventů, přičemž se bude opírat především o průzkum fondu Vědecké knihovny v Olomouci (dále jen VKOL) a benediktinského kláštera v Rajhradě.¹ Práce tedy podchycuje celkem 167 vazeb se slepotiskovou výzdobou, přičemž výzkum zohlednil i údaje ze zhruba pěti desítek svazků slepotisk postrádajících.

Především se však chce pokusit přispět na základě tohoto vybraného segmentu o bližší a přesnější lokalizaci zde zastoupených knihvazačských dílen pracujících v českých zemích, popřípadě zjistit, zda jednotlivé konventy nedisponovaly vlastním ateliérem či zda nevyužívaly služeb konkrétních ateliérů v místě působení. Případně kolik z dochovaných vazeb můžeme pokládat za práci domácích knihvazačů a kolik připadá na zahraniční importy. Díky předkládané analýze bude možné zpřesnit a aktualizovat i řadu údajů, s nimiž pracuje pro toto téma dnes nejobsáhlejší platforma v podobě tzv. Einbanddatenbank (dále jen EBDB), která se ovšem z velké většiny opírá o starší výzkumy Ernsta Kyrisse atd. V neposlední řadě bude možné blíže rekonstruovat prvotní pohyb knih od svých původců ke knihvazačům a následně dále, což může poskytnout další relevantní údaje pro výzkum o fungování knižního obchodu v českých zemích v pozdním středověku a ranném novověku.

¹ Roku 1993 byla celá rajhradská knihovna vrácena Moravskou zemskou knihovnou v Brně benediktinskému řádu. Na podzim roku 2005 byla knihovna předána do odborné správy Muzea Brněnska, p.o. – Památníku písemnictví na Moravě. Roku 2008 přešla do správy muzea též sbírka rukopisů a prvotisků. Viz <http://www.rajhradskyklaster.cz>.

CELKOVÁ CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH SOUBORŮ Z POHLEDU VAZEB

Vzhledem k charakteru i vytčené orientaci příspěvku se zde nebudeme zabývat možností rekonstruování jednotlivých františkánských biblioték ani jejich historickým vývojem.² Je však třeba zmínit některé charakteristické znaky vazeb u těchto sbírek. Především se zde odráží dobře známá mobilita františkánského řádu, takže jde obvykle o velmi pestré soubory s mnoha doloženými domácími i zahraničními knihvazačskými dílnami. Z tohoto pestrého konglomerátu odrážejícího postupnost v budování biblioték (například skrze dary) můžeme přesto vysledovat určitá specifika. Přitom lze již s předstihem konstatovat, že ani jeden z konventů s největší pravděpodobností nedisponoval vlastní knihvazačskou dílnou tak, jako tomu bylo například v chebském konventu.³

Nejméně 89 ze 167 studovaných svazků rovněž nese stopy po dřívějším uchycení knih řetězy ke čtecím pultům či policím. Ostatně četný výskyt tzv. *libri catenati* není pro františkánský řád nijak zvláštní, spíše naopak.⁴ Jejich vysoký počet (Brno 32 *catenati* ze 46, Olomouc 25 z 54, Uherské Hradiště 29 z 51, Znojmo 3 z 15) ukazuje na existenci pultových knihoven. Hlavně v případě brněnského konventu máme existenci pultové knihovny potvrzenou i díky zachovaným pozdně gotickým štítkům na předních deskách nesoucích zkrácené údaje o titulu a signaturu například ve formě „VIII. pul. M“ [1].⁵ Je ovšem patrné, že v období baroka byly tyto tzv. řetězové vazby hromadně odstraňovány, takže dnes po nich zbyly jen stopy v podobě děr po nýtech či hřebecích na zadních deskách (což je zcela případ brněnských františkánů), v lepším případě spojovací spony s oky, ojediněle první články řetězu. Právě tyto fragmenty jsou nejvíce dochovány u uherskohradištských františkánů [2].⁶

Pro brněnské, olomoucké i uherskohradištské františkány je typická pozdější úprava vazeb, která umožňuje bezpečně přiřadit jednotlivé svazky i bez případných provenienčních přípisů konkrétnímu konventu. Jde především o unifikovanou úpravu hřbetů s pomocí fermežových nátěrů, což nemáme doloženo jen u znojemských františkánů. V případě olomouckého i brněnského konventu se jednalo o obdobné přetření hřbetů knih původně bílou (šedou) fermeží s černě vepsanými bibliografickými informacemi. V celkovém provedení však můžeme vysledovat určité odchylky. V horní části (viz hlavice hřbetu) byl umístěn zkrácený název obvykle se jménem autora, přičemž úvod názvu byl v případě brněnského konventu na rozdíl od olomouckého psán striktně majuskulemi. Následovala signatura. Ta byla složena z majuskulního písmene (viz označení tematických skupin v rámci knihovny), umístěného ve středu hřbetu, a z arabské číslice u paty hřbetu (u tisků prostor mezi nimi ještě obvykle

2 Za všechnu poměrně obsáhlou literaturu lze výběrově odkázat především na tyto práce: BAJGER, M. F. *Česká františkánská knižní kultura: knihovny minoritů, františkánů a kapucínů v průběhu staletí*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2007 (rigorózní práce), 683 s.; HLAVÁČEK, P. *Čeští františkáni na přelomu středověku a novověku*. Praha: Academia, 2005; BENEŠ, P. R. et al. *Františkánství v kontaktech s jiným a cizím*. Praha: Univerzita Karlova, 2009.

3 Zde přímo v klášteře fungovala knihvazačská dílna od 70. let 15. století. Zevrubně BÄUMLOVÁ, M. – BOLDAN, K. *Einbände aus dem Franziskanerkloster Eger. Die Werkstatt „Blütenstern frei“*. In: *Einbandforschung. Informationsblatt des Arbeitskreises für die Erfassung, Erschließung und Erhaltung Historischer Bucheinbände* (AEB), Heft 28. Berlin: Staatsbibliothek zu Berlin, 2011, s. 28–40. Též BOLDAN, K. *Knihvazačská dílna františkánského kláštera v Chebu*. In: *Libri catenati Egrenses. Knihy a knihovna chebských františkánů v pozdním středověku a raném novověku*. Praha, s. 111–146.

4 Viz například BOLDAN, K. – MAREK, J. (eds.). *Libri catenati Egrenses: knihy a knihovna chebských františkánů v pozdním středověku a raném novověku*. Praha: Národní knihovna České republiky, 2013, 358 s.

5 Viz VKOL, sign. M II 108.

6 Viz VKOL, sign. II 300.155, III 300.033 (u obou pouze oka), III 300.019 (i s prvním článkem řetězu).

vyplňoval údaj o datu vydání). Nuance spočívala v tom, že u brněnských františkánů před arabskou číslicí vždy nechybělo označení „No:“ [3, 4]. Prakticky podobnou úpravu hřbetů vazeb lze vysledovat i u uherskohradištských františkánů. Zde však byly vazby unifikovány hned dvakrát. Nejdříve byly v období baroka hřbety hromadně přetřeny bílošedou fermeží podle výše popsaného úzu, a až následně i hnědou. K tomu nicméně došlo patrně až mnohem později, asi v souvislosti s přesignováním bibliotéky (hřbety tedy byly znovu přetřeny za účelem zneplatnění staršího řazení), neboť na hřbet byly následně adjustovány papírové štítky nesoucí razítkem vyvedené signatury. Za touto druhou unifikací asi stála osobnost františkánského historika a hradištského představeného Bonaventury Wilhelma, který měl knihy v letech 1908–1910 opatřit novými signaturami v podobě jednoduchých arabských čísel napsaných taktéž na papírové štítky vlepené na hřbet,⁷ což by plně korespondovalo s popsaným stavem [5].

Popsaná vlna prvních unifikací obecně souvisí s novým uspořádáním řadových knihoven ve druhé polovině 17. století v důsledku nařízení provinciála Bernarda Sanniga. Tehdy, ve spojení s představami často poškozených klášterů, rovněž zanikly pro františkány charakteristické pultové knihovny se čtecími stoly (pulpity).⁸

Signifikantní, i když s vazbami samotnými nesouvisející, je okolnost, že mnoho svazků bylo v minulosti záměrně poškozeno výřezy postihnuvší iluminátorskou výzdobu či zlacené iniciály, což lze označit za jakýsi druh observantského ikonoklasmu v duchu učení sv. Františka, který hlásal, že v knihách se má hledat svědectví Páně, povznesení, nikoli jejich cena ani krása.⁹ Jde tak přeneseně o další doklad mnohdy ambivalentního vztahu fratiškánského observantského hnutí vůči knihám (například z roku 1461 pochází zákaz generální kapituly pořizovat honosně zdobené knihy).

IDENTIFIKOVANÉ KNIHVAZAČSKÉ DÍLNY

Ve sledovaných čtyřech moravských františkánských konventech se ve sledovaném vzorku podařilo identifikovat přes pět desítek dílen (neurčené viz příloha), které jsou až na jedinou výjimku nějakou formou evidovány v databázi EBDB, odkud zároveň přebíráme názvy i čísla dílen (viz údaj v závorce za oficiálním názvem). Z databáze EBDB je zároveň vesměs přebírána i odborná terminologie (názvy motivů aj. – viz příloha), což je patrně zejména u tabulkových příloh. Byť se snažíme užívat i české ekvivalenty, tak v mnoha případech je německá terminologie propracovanější a ustálenější. Příspěvek se s ohledem na rozsah zaměří především na asi tři desítky identifikovaných dílen, za jejichž místo působení je považováno území dnešní České republiky. O zahraničních importech zde pojednáme jen okrajově. Vzhledem k tomu, že se řada dílen objevila u vícero sledovaných konventů, jsme upřednostnili jejich řazení podle názvu, přičemž četnost výskytu i výše uvedené prolínání lze vyčíst z příložených tabulek. V případě navrhovaného sloučení více dílen či jejich duplicity je v abecedním pořadí upřednostněna dílna s vyšším počtem evidovaného náradí.

⁷ BAJGER, *Česká františkánská knižní kultura*, s. 558.

⁸ BAJGER, M. F. Knihovny ve františkánských kláštorech od reformace až do moderní doby. In: *Františkánský kontext teologického a filosofického myšlení*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012, s. 323–355.

⁹ Blíže BAJGER, *Česká františkánská knižní kultura*, s. 11–16.

I. Dílny lokalizované na území ČR

Dílňa Adler in Schild II (EBDB w003333)

Z bývalé knihovny znojemských františkánů pochází vazba¹⁰ vzniklá v knihvazačské dílně vystupující pod označením Adler in Schild II.¹¹ Podle databáze EBDB měla fungovat na území dnešní ČR zhruba v letech 1491–1498. Analýza exempláře z VKOL dovoluje tyto skromné informace doplnit pouze sekundárními údaji, které však výše uvedené podporují. Jako relevantní se jeví poznatek vztahující se ke způsobu uchycení spojovacích řemínků na zadní desce provedené pomocí fixačních hřebů (štítek háčkové spony na přední desce měl tvar trojúhelníku), což se zdá být (na základě dosavadních výsledků výzkumu pozdně gotických vazeb) typické pro české země a zdejší dílny. Opomenuta by neměla být ani soudobá proveniencce psaná rukou přelomu 15. a 16. století na listu *1r rukou: „[...] istori feta. e[st] p[ro] [...] ducissa lignice[n]se et a f[rat]ri[s] Sigismu[n]do de prussia, f[rat]ri[s] Andreas [?] de wrati[s]laviense [...] p[ro] Jacobi de Grupp[ensis] vicarii ad usu[m] [dioe]cessi“.

Dílňa Adler mit Krone Raute (EBDB w003435)

Dílňa je podchycena pouze na základě popisu slepotiskového nářadí vyskytujícího se na vazbě rukopisu ze druhé poloviny 15. století (VKOL, sign. M I 264). Databází EBDB deklarovaný moravský původ vazby však musíme vzhledem k dosavadní ojedinělosti výskytu brát s rezervou, i když domácí původ by naznačovalo použití mosazných hřebů při fixaci spojovacích usňových řemínků k zadní desce. Dochované rukopisné marginálie z folia 112v: „Wol[f] gangus de Posonio [...] Anno 1515“ i z folia 206v (explicit): „[...] per manus cuiusdam Pauli de Hungaria sub anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto [...]“ mohou odkazovat i na uherskou provenienci.

Dílňa Band ornamental (EBDB w002857)

Dílňa je hojněji zastoupena u knih od olomouckých kartuziánů,¹² avšak produkci této knihvazačské dílny pracující právě pro olomoucké kartuziány nalezneme i u olomouckých františkánů. Ostatně olomoucký původ dílny naznačují i některé dochované soudobé provenienční přípisky jako například: „hu[n]c lib[rum] miseru[n]t pres. Cracouieses ex singulai caitate p[ro] loco olmucen. 1478“.¹³ Díky provenienčním margináliím máme prokázanou i fluktuaci knih mezi jednotlivými řády, byť je inkriminovaný zápis psán rukou 17. či 18. století: „Iste liber donatus e[st] a Cartusia Olomucensi ad S: Bernardinum Olomucij“.¹⁴ Přitom

10 VKOL, sign. 48.886 – TAULER, J. *Sermonen und Historia*. Leipzig: Konrad Kachelofen, 17. III. 1498 (ISTC it00048000).

11 Další práce této dílny se nacházejí ve fondech Národní knihovny v Praze – například sign. 42. B. 15 (ISTC io00158000) a 43. F. 38 (ISTC ig00425000).

12 U některých nalézáme i soudobé provenienční přípisky: „Iste liber est carth. domus Vallis Iozaphat prope olomucz“ (VKOL, sign. M I 270); „Explicit Postilla super quatuor ewangelistas secundum venerabilem doctorem Nicolaum de Lira ordinis fratrum Minorum [...] per monachum professum domus Vallis Iosaphat prope Olomuncz ordinis Carthusiensis anno Domini M^oCCCC^oLXI^o feria 4 post festum beati Andree apostoli. (2. XII. 1461). Deo gracias.“ (VKOL, sign. M II 101); „Iste liber est fr[atru]m carth[usien]sium de dolano“ (VKOL, sign. M II 199) aj.

13 Viz VKOL, sign. II 47.970 (marginálie pod kolofonem) – FRANCISCUS DE PLATEA. *Opus restitutionum, usurarum et excommunicationum*. [Cracoviae: Drucker des Turrecremata = Kaspar Straube], 1475 (ISTC ip00756000). Na předním a zadním příděští jsou zachovány výlepy fragmentu rukopisného kalendáře z let 1477 a 1478.

14 Viz zápis o daru od olomouckých kartuziánů na foliu A1r (VKOL, sign. III 47.719).

zdaleka nešlo o ojedinělý dar ani přátelský akt. Ostatně známe již deklaraci z 25. července 1451, kdy přímo Jan Kapistrán přijal členy kartuziánského kláštera v Olomouci do konfraternity svého řádu.¹⁵

Sledované vazby rovněž rozšířily škálu známého náradí této dílny o kolek v podobě kruhu o poloměru 4 mm. Vzhledem k okolnostem a spojitostem s dílnou Gotische Dachbegröning frei III (EBDB w002859) i Vierblatt-Blüte frei b (EBDB w003439)¹⁶ však lze konstatovat, že se vlastně jedná o kolek řazený do těchto dílen pod označením EBDB s022357 a EBDB s027688, avšak samostatně u skupiny Band ornamental dosud neevidovaný (všechny tři případy jsou tedy podle mého názoru totožné). Pro druhý dosud nepodchycený kolek v podobě prohnuté pásky (0×11 mm, v německé terminologii: Band – geschwungen) obdobnou analogií nedisponujeme.¹⁷ Do stejné dílny patrně spadá i další neevidovaný kolek čtyřlísté rozety v kruhu o rozměrech 0×20 mm (viz nové náradí č. 2).¹⁸

Zachycený výskyt slepotiskového náradí dílny Band ornamental je mimořádně zajímavý, neboť pokračující výzkum pozdně gotických vazeb nám díky této dílně odhaluje spojení hned několika dosud samostatně vedených moravských dílen do jednoho ateliéru, pracujícího v Olomouci nejen pro olomoucké kláštery, ale i pro zdejší kapitulou (viz níže).

Dílna Band ornamental III (EBDB w002757)

Vazba¹⁹ u františkánských konventů zatím pouze ojediněle zachyceného ateliéru, jehož činnost máme doloženou od 60. let 15. století až do roku 1516. Prokazatelně přednostně pracoval pro královopolské kartuziány, přičemž se ho podařilo lokalizovat přímo do Brna, a sice do blízkosti kostela sv. Jakuba, pro jehož knihovnu rovněž vázal.²⁰

Dílna Binder des Helia Ssech (EBDB w000156)

Mezi vazbami brněnských františkánů²¹ nalezneme i produkt českého ateliéru pracujícího pro jindřichohradeckého faráře a administrátora litomyšlského biskupství Eliáše Čecha (asi 1415–1492). Kyriss²² předpokládal, že dílna tzv. Mistra Eliáše Čecha, doložená v letech 1481–1494, pracovala v Praze (viz poznámka v EBDB). Novější výzkumy však uvažují spíše o jindřichohradecké lokalizaci, kde Eliáš Čech (Helias Ssech) působil a odkud si knihy

15 Viz Moravský zemský archiv v Brně, fond Kartuziáni Olomouc E 40, inv. č. C 14a. Dostupné z: http://monasterium.net/mom/CZ-MZA/E40/1451_VII_25/charter (cit. 2017-09-23).

16 Blíže GLONEK, J. Knihvazačská dílna olomouckých kartuziánů. In: KRUIŠINSKÝ, R. – VINTROVÁ, T. (eds.). *Bibliotheca Antiqua 2013*. Olomouc: SDRUK ČR – VKOL, 2013, s. 40–61.

17 Oba koly viz VKOL, sign. II 47.970.

18 VKOL, sign. M II 184 a M III 26/ 2 (oba rukopisy patřily olomouckým kartuziánům) – obdobný avšak nikoli totožný kolek viz EBDB s022324 (zde pětilístá varianta rozety).

19 VKOL, sign. II 48.050 (provenienční přípis olomouckých františkánů) – *Speculum exemplorum*. Argentinae: [Georgius Husner], 1487 (ISTC is00653000).

20 Blíže GLONEK, J. Knihvazačská dílna královopolských kartuziánů. In: KRUIŠINSKÝ, R. – VINTROVÁ, T. (eds.). *Bibliotheca Antiqua 2014*. Olomouc: SDRUK ČR – VKOL, 2014, s. 7–24.

21 VKOL, sign. 60.654-60.656 – s ohledem na rozsah konvolutu upouštím od citace jednotlivých děl (nejmladší z roku 1489) a uvádím jen odkazy do databáze ISTC (ia00132000, ig00084500, ig00088720, ig00076050, im00465000). Provenience – na foliu A1r rukou: „Conuentus S. Bernardini S. Brunam [jinou rukou dopsáno] nunc autem intra ad S. Mariae Magdalenam“; TAMTÉŽ razitko s textem: „BIBLIO: CAESAREAE OLOMUCII“.

22 Zevrubně včetně podchycených exemplářů KYRISS, E. *Verzierte gotische Einbände im alten deutschen Sprachgebiet*. Textband. Stuttgart: Max Hettler Verlag, 1951, s. 40.

objednával.²³ Charakteristické znaky dílny zejména v podobě oblíbené routové výzdoby středního pole nalezneme i na dalším dokladu z VKOL.²⁴

Dílna Blume frei II (EBDB w003368)

Tuto knihvazačskou dílnu můžeme považovat za zcela fádni ateliér, jemuž databáze EBDB přisuzuje českou provenienci s neurčitou datací „um 1498“, přičemž Petr Voit na základě studia strahovských inkunábulí prokázal jeho fungování i po roce 1500. Činnost dílny se však jeví zajímavější, než by se na první pohled mohlo zdát. Zejména s ohledem na vazbu inkunábule uložené ve VKOL pod signaturou III 300.005, jejíž dosud nepovšimnutá výzdoba nás přivádí k osobnosti Jana Filipce a potažmo i ke dvoru Matyáše Korvína. Zároveň se ovšem nabízí více otázek než odpovědí [6].

Z dosud podchycených vazeb zatím bohužel není možné říci nic bližšího k lokaci tohoto českého ateliéru, jisté nicméně je, že pracoval v mnohem delší časové periodě, než se dosud uvádělo. S lokalizací dílny nám nemohou pomoci ani provenienční přípisky, neboť žádný z doposud vysledovaných exemplářů neobsahuje nic relevantního. U tří strahovských inkunábulí²⁵ pouze víme, že dva svazky se v první polovině 16. století nacházely v majetku celestinského kláštera v Ojvíně, dnes Oybin („Monasterij Oibinensij“ apod.). Po zániku konventu v důsledku reformace byla proslulá ojvínská knihovna darována Ferdinandem I. coby základní fundace klementinské jezuitské koleje,²⁶ čehož dokladem jsou i další mladší provenienční údaje u strahovských inkunábulí. Ojvínskou provenienci psanou rukou první poloviny 16. století na přední předsádce („Monasterij Oibinens.“) vidíme i u svazku uloženého v Národní knihovně v Praze.²⁷ Ve všech uvedených ojvínských případech šlo patrně o donace klášteru od již neznámých dárců, neboť klášter disponoval vlastní knihvazačskou dílnou (viz EBDB w000159).

Ani další dohledaná práce dílny Blume frei II, a sice výzdoba vazby rukopisu CO. 188 (datace z roku 1500 viz explicit na foliu 106r) z někdejší olomoucké kapitulní knihovny deponované dnes v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě, nám skrze provenienci neposkytuje žádné potřebné indicie, neboť jediný provenienční údaj „Ex bibliotheca cathedralis ecclesie“ pochází nejdříve ze 30. let 17. století.²⁸ Obdobně jsme na tom i v případě dvou inkunábulí z VKOL,²⁹ kde nalézáme provenienční údaje ze 17. či 18. století. Pouze u exempláře od uherskohradištských františkánů, který je kvůli spojitosti s Janem Filipcem nejpozoruhodnější, čteme i přípis psaný rukou druhé poloviny 16. či spíše 17. století: „Iste liber concess[us] e[st], ex [Prae]torio in vsum f[rat]rum“.

Již na první pohled se vazba této inkunábule svým provedením odlišuje od ostatní běžné produkce českých a moravských knihvazačských dílen, pro něž rozhodně není typické ani

23 POKORNÝ, P. R. Knihovna Eliáše Čecha. In: *Bibliotheca strahoviensis* 2. Praha: Strahovská knihovna, 1996, s. 131–135.

24 VKOL, sign. 61.065 – CARACCIOLUS, R. *Sermones quadragesimales de peccatis*. [Strassburg: Johann Prüss], 3. XII. 1490 (ISTC ic00163000). Provenience – na foliu a2r razítko s textem: „BIBLIO: CAESAREAE OLOMUCII“. Kromě toho se na úvodním foliu a1r nachází v iluminátorem doplněné borduře štít, v jehož modrém poli vidíme zlaté iniciály IHS.

25 Blíže VOIT, P. *Katalog prvotisků Strahovské knihovny v Praze*. Praha: Královská kanonie premonstrátů na Strahově, 2015. (viz č. B-027/2, H-046, P-033).

26 HAMANOVÁ, P. *Z dějin knižní vazby: od nejstarších dob do konce XIX. stol.* Praha: Orbis, 1959, s. 48.

27 NKP, sign. 43.A.16. (viz http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000041037&local_base=STT). Za údaje o provenienci a konzultaci děkuji Kamilu Boldanovi z Národní knihovny v Praze. K ojvínskému konventu blíže BUBEN, M. M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. Díl II, svazek II*. Praha: Libri, 2004, s. 357–360.

28 Za konzultaci k provenienci děkuji Štěpánu Kohoutovi z olomoucké pobočky Zemského archivu v Opavě (dále jen ZAO).

29 Viz signatury II 47.998 (znojemští františkáni) a III 300.005 (uherskohradištská františkáni).

zlacení, včetně vylaceného názvu díla,³⁰ natož zde uplatněné vzory. Výše uvedené však hojně nalézáme u italských dílen, kde se zlacení objevuje bezpečně již v 70. letech 15. století, potažmo dílen, které byly touto produkcí přímo ovlivněny. Charakteristické prvky, jakož i na vzbě vytačený erb Jana Filipce, nás pak bezpečně směřují ke knihvazačské dílně pracující v Budě pro uherského a českého krále Matyáše Korvína. Ostatně přímo v této dílně prokazatelně pracovali italská mistři, uplatňující ve výzdobě italské vzory (zejména florentské) a orientální vlivy přicházející do Itálie přes Neapol ze Španělska mimořádně díky dynastické provázanosti Neapolského a Aragonského království.³¹ Navíc Matyášovu chotí byla Beatrix, dcera neapolského krále Ferdinanda I. Ferranteho, jejíž sňatek ještě více upevnil kulturní vliv italské renesance u budínského dvora. A zde je nutno podotknout, že Jan Filipec byl přímým členem poselstva putujícího v roce 1476 do Neapole s cílem přivést do Uher Matyášovu novou manželku Beatrix Aragonskou.

Právě typické prvky tzv. korvínských vazeb³² najdeme i u vazby Gratiánových Dekretů vydaných v Benátkách roku 1474 (ISTC ig00363000). I zde tedy vidíme pro korvíny signifikantní zlacení, a sice jednak v případě vylaceného názvu díla (DECRETVM) na přední desce a jednak patrně po orientálním způsobu štětcem vtírané práškové zlato do kolků ve tvaru dvojitého kruhu, přičemž slepotiskem takto vytvořené liniové vzory jsou střídavě omalované zlatou a tyrkysovou barvou.³³ Naopak obvyklý Matyášův erb je zde na přední i zadní desce nahrazen vždy v horním ozdobném pásu tlačným erbem Jana Filipce v kruhu v podobě štítu, v jehož poli jsou tři zkřížené střely (šípy), nad štítem je potom mitra s postranními stuhami s třepením na koncích [7]. Na základě těchto analogií bychom tedy mohli usuzovat, že vazba vznikla na objednávku Jana Filipce v proslulé dvorské knihvazačské dílně v Budě. Zda mělo jít o další přímý doklad Filipcovy náklonnosti vůči františkánům, kdy pro ně nechal zakoupit a svázat vícero knih,³⁴ potažmo o jeho pozdější soukromý odkaz uhersko-hradištským františkánům, nelze bezpečně doložit. Každopádně mnohé naznačuje již výše zmíněný provenienční přípis.

Jednoznačné zařazení místa vzniku vazby do Budy nicméně komplikují některé další prvky slepotiskové výzdoby. Jde například o dosud v EBDB neevidovaný kolek květu tulipánu³⁵ (jasný orientální prvek zajímavý s ohledem na historii rozšíření tulipánu v Evropě) a především o kolek ve tvaru kosočtverce s motivem jednohlavého orla hledícího doleva (heraldicky vpravo), který Filipcův erb mimo jiné obklopuje po stranách. Právě tento kolek (EBDB s027222) společně s kolkem tulipánu totiž spojuje korvínskou vazbu s již jmenovaným knihvazačským ateliérem Blume frei II, přičemž prvně jmenovaný nalézáme u vícero vazeb

30 I když oba uvedené příklady máme z českých zemí doložené z prací Bartoloměje Trnky – viz HAMANOVÁ, *Z dějin knižní vazby*, s. 50.

31 MIKÓ, Á. – HAPÁK, J. *The Corvinas of King Matthias in the National Széchényi Library*. [Budapest]: Kossuth, 2008, s. 111–123; HAMANOVÁ, *Z dějin knižní vazby*, s. 68–83; VOIT, P. *Encyklopedie knihy: starší knižnické a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*. Praha: Libri ve spolupráci s Královskou kanonií premonstrátů na Strahově, 2006, s. 1036–1037.

32 K tomu blíže například MIKÓ – HAPÁK, *The Corvinas of King Matthias*, s. 111–123. Zevrubně s popisem jednotlivých kompozicí apod. též ROZSONDAI, M. *Sulle legature in cuoio dorato per Mattia Corvino*. In: *Nel segno del corvo: libri e miniature della biblioteca di Mattia Corvino re d'Ungheria (1443–1490)*. Modena: Il Bulino, 2002, s. 249–259. Zde v poznámkách i další relevantní literatura.

33 Srovnej obdobné provedení u rukopisu z fondu Országos Széchényi Könyvtár (National Széchényi Library) – Cod. Lat. 427 (Asconius Pedianus, Quintus: Commentaria in Ciceronis orationes). Digitalizovaný exemplář viz <http://www.corvina.oszk.hu>

34 BAJGER, M. F. Bratr, někdy biskup Jan Filipec (1431–1509) a knihy okolo něj. In: *Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska*. Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci et al., 2011, s. 115–144.

35 Kolek s motivem tulipánu coby jedním z typických znaků u korvínských vazeb zmiňuje například ROZSONDAI, *Sulle legature*, s. 251.

v kombinaci s již v databázi EBDB evidovanými i neevidovanými kolký.³⁶ Hned šest dosud nepodchycených kolků ve spojení s kolký orla a tulipánu nacházíme i na vazbě pocházející z knihovny znojemských františkánů (VKOL, sign. II 47.998, viz [8]).³⁷ Jak si však tuto okolnost bez dosud známé jiné obdobné analogie zahrnující korvínské prvky a kolký dílny Blume frei II vysvětlit? Lze spekulovat o více variantách, jistě však můžeme vyloučit nabízející se dodatečné sekundární „dozdobení“ vazby o kolký dílny Blume frei II.

Přítom je třeba poznamenat, že některé kolký „Filipcovy“ vazby nacházíme i u dalších korvínek.³⁸ Konkrétně jde právě o kolek tulipánu (0×9 mm), drobný ornament dvojitého kruhu (0×4 mm) nebo šestilísté rozety (0×4 mm), která bývala u korvínek často aplikována na hřbet společně s doplňujícími tlačeními diagonálami.³⁹

Vazba tedy nemohla vzniknout v Itálii, neboť vykazuje vícero analogických znaků s dvorským knihvazačským ateliérem v Budě. Spojitost „Filipcovy“ vazby s tzv. korvínskými vazbami je tedy zřejmá. Přesto zde nalezneme některé rozdíly oproti zavedenému úzu. Korvínské vazby totiž obvykle disponují čtveřicí spon, které byly na vazbu adjustovány oproti nejen středoevropskému zvyku opačně se zapínáním nikoli na přední, nýbrž na zadní desce, což je další typický doklad italského vlivu. U „Filipcovy“ vazby můžeme vysledovat stopy po dvou háčkových sponách⁴⁰ se zapínáním na přední desce. Stejnou odchylkou disponuje i způsob provedení slepotiskem vyvedeného a vylaceného názvu – u korvínek obvykle na zadní desce, zde na přední.⁴¹ I kdybychom tyto odchylky čistě spekulativně vysvětlovali Filipcovými instrukcemi směrem ke knihvazači, tak nám zde pořád zbývá nutnost se vypořádat s problematickým kolkem orla v kosočtverci a dalšími výše uvedenými skutečnostmi spojujícími „Filipcovu vazbu“ jednak s těmi korvínskými a jednak s knihvazačským ateliérem Blume frei II, u něhož se předpokládá česká provenience a jehož dosud evidované kolký v databázi EBDB, až na kolek orla, nikterak nekonvenují s činností ateliéru v Budě, přestože minimálně dvě vazby z moravských františkánských klášterů jistě spojitosti naznačují.

Prozatímni nedostatek většího srovnávacího vzorku nás nutí nastíněné otázky „řešit“ zatím jen na základě spekulativních úvah. Jednou z možných je, že s prolínáním obou uvedených ateliérů nějakým způsobem souvisí osoba Jana Filipce. Snad není zcela nemožná hypotéza, kde by mohl právě Filipec sehrát zprostředkovatelskou roli mezi dvorským ateliérem v Budě a patrně v českých zemích působícím ateliérem Blume frei II. Filipcova angažovanost a působení v různých rolích jak u Matyášova dvora (mimo jiné četné diplomatické úkoly v Itálii),

36 K dosud neevidovaným kolkům v databázi EBDB lze tedy přiřadit (pomineme-li specifický kolek s erbem Jana Filipce – 0×27 mm) nejen kolek květu – tulipánu (0×9 mm), celkem pět rozličných variant tzv. hůlek (německy Stäbchen – rovná 0×10 a 0×5 mm, prohnutá 0×4 mm, esovitá 0×10 mm, zahnutá 0×7 mm), dále šestilístou rozetu (0×4 mm), kolek s motivem pásky s monogramem mm (0×17 mm), dvojitý kroužek (0×4 mm), kroužek (0×1 mm), dva kolký s dvojitou lilií (0×25 mm a 0×20 mm) a tzv. Kreuzblume (0×16 mm), snad i další kolek s motivem Kreuzblume (neúplně čitelné, 0×23 mm) a konečně kolek s tzv. motivem Rautengitter (0×17 mm).

37 Viz vazba díla DAMASCENSKÝ, J. *Barlaam et Josaphat*. [Speyer: tiskář Gest Christi, 1472–1473] (ISTC ib00125000).

38 Viz rukopisy z fondu Országos Széchényi Könyvtár – například signatury Cod. Lat. 370, Cod. Lat. 414, Cod. Lat. 425, Cod. Lat. 438. Jiné kolký s motivem květu (tulipánu) viz Cod. Lat. 423 nebo Cod. Lat. 428. Digitální kopie možno shlédnout na: <http://www.corvina.oszk.hu>

39 ROZSONDAI, *Sulle legature*, s. 251.

40 U zřetelných otisků jinak dnes chybějících štítků spon u „Filipcovy“ vazby z VKOL nacházíme obdobnou analogii se štítky z jiných korvínských vazeb – viz Cod. Lat. 241, Cod. Lat. 344, Cod. Lat. 415, Cod. Lat. 418. Srovnej na <http://www.corvina.oszk.hu>

41 MIKÓ – HAPÁK, *The Corvinas of King Matthias*, s. 111–123.

tak v českých zemích (nevýjimaje jeho známou náklonnost k františkánům) to nevyklučuje.⁴² V tomto směru je zajímavá hypotéza Marianne Rozsondai, která předpokládá, že po smrti Matyáše Korvína († 1490) z Budína odešel hlavní knihvazačský mistr italského původu, který od poloviny 80. let 15. století pro krále vytvářel nádherné a charakteristické vazby, přičemž s ním putovalo i jeho dosud užívané nářadí.⁴³ Je tedy možné, že při svých dalších aktivitách mohl snad z popudu Jana Filipce krátce ovlivnit i fungování dílny Blume frei II.

Nelze však o Filipcovi uvažovat i jako o knihvazači, nota bene když v 90. letech 15. století po svém odchodu do ústraní františkánských konventů na Moravě a ve Slezsku pro své spolubratry sám opisoval různé kodexy či se spíše na jejich zrodu alespoň podílel?⁴⁴

Dílna Blüte frei IV böhmisch (EBDB w002824)

Původem český ateliér pracující podle databáze EBDB zhruba v letech 1478–1497. Na exempláři z bývalé knihovny františkánů v Uherském Hradišti se vyskytuje dosud nevidovaný kolek šestilisté rozety se dvěma okvětními věnci (0×20 mm). Na přední desce vidíme pro české dílny zpočátku málo užívaný zlacený slepotisk, kdy takto knihvazač zvýraznil název díla: „Catholico[n]“.⁴⁵

Dílna Blüte frei ornamental XI (EBDB w003354)

Mezi inkunábulemi dříve patřícími františkánům z Uherského Hradiště nalzáme tři svazky,⁴⁶ jejichž vazba měla podle databáze EBDB vzniknout v blíže neznámém českém ateliéru pracujícím zhruba v letech 1480–1489. O lokalizaci nicméně lze pochybovat, neboť se svým provedením blíží spíše norimberským či lipským dílnám, když pro umístění do Čech zatím nemáme relevantní důkazy.⁴⁷ U všech uvedených exemplářů vidíme i pro české prostředí netradiční poměrně brzké užití zlaceného slepotisku v případě zkrácených názvů na přední desce vazby. Dosud evidované nářadí této dílny v databázi EBDB lze rozšířit o nový kolek keře (německy Staude) o rozměrech 0×29 mm.⁴⁸

Dílna Blüte frei ornamental XV (EBDB w003869)

Podle dostupných zdrojů máme tuto dílnu zatím doloženou pouze na základě jednoho exempláře od brněnských františkánů, takže i zařazení dílny v EBDB jako české, pracující v letech 1495–1499, je třeba brát s určitou rezervou. Dostatečně pomoci nám zde nemohou

42 KALOUS, A. Itinerář Jana Filipce (1431–1509). In: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica. Historica. 34 (2008)*, *Sborník prací historických. XXII.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 17–43. TÝŽ. Jan Filipce v diplomatických službách Matyáše Korvína. In: *Časopis moravské. Brno: Matice moravská, 2006, s. 3–32.*

43 ROZSONDAI, *Sulle legature*, s. 255.

44 K tomu zvrubně i s odkazy na další literaturu BAJGER, *Bratr, někdy biskup Jan Filipec*, s. 115–144.

45 VKOL, sign. II 300.085 – BALBUS, J. *Catholicon*. [Lyon: Matthias Huss], 19. VI. 1491 (ISTC ib00031000). Provenience – na foliu a2r rukou: „Conuentus Hradistiensis Fr[at]rum Minorum 1759.“

46 VKOL, sign. II 300.039/ 1 – GERSON, J. de. *Opera Vol. I.* [Strassburg: Johann Grüninger], 10. IX. 1488 (ISTC ig00186000). Provenience – na foliu A2r rukou: „Conuentus Hradisscensis Fr[at]rum Minorum 1759.“

VKOL, sign. II 300.039/ 3 – GERSON, J. de. *Opera Vol. III.* [Strassburg: Johann Grüninger], 6. IX. 1488 (ISTC ig00186000). Provenience – na foliu aa3r rukou: „Conuentus Hradisscensis“ a „Conuent[us] Hradistiensis Fr[at]rum Minor[um] 1760.“ VKOL, sign. II 300.073 – ANGELUS CARLETUS a TORNIELLO, H. (ed.). *Summa angelica de casibus conscientiae*. Speyer: [Peter Drach], 1488 (ISTC ia00716000). Provenience – na foliu *2r rukou: „Conuent[us] Hradistien[sis] Fr[at]rum Minorum 1759.“

47 Dosud nejstarším dohledaným provenienčním záznamem, který by nám mohl napovědět jsou příписy ze strahovského exempláře patřícího celestinskému konventu v Ojvině – jeden s datací 1556. Viz VOIT, *Katalog prvotisků* (viz č. G-016 – 2. exemplář).

48 Viz VKOL, sign. II 300.039/ 1.

ani provenienční údaje, marginální přípisy, ani identifikace fragmentů kování.⁴⁹ Alespoň drobné časové zpřesnění nám umožňují výsledky výzkumu pozdně gotických vazeb z území Čech prováděný pracovníky Národní knihovny v Praze. I zde jde nicméně o ojedinělý případ ve formě konvolutu několika tisků, přičemž nejmladší pochází z doby krátce po roce 1500, takže dílna musela fungovat i na počátku 16. století.⁵⁰

Dílna Blüte frei Raute II (EBDB w002854)

Kyriss a s ním i databáze EBDB dílnu klade na Moravu, kde měla působit v letech 1483–1490. Na základě současné analýzy lze posunout fungování dílny minimálně do druhé poloviny 70. let 15. století,⁵¹ přičemž lze vážně uvažovat o jejím přímém umístění do Olomouce. Domněnku podporuje i okolnost, že je dílnu možné díky kolkům u sign. III 47.811 (VKOL) považovat za minimálně „příbuznou“ (ne-li shodnou) k olomoucké dílně chybně nazývané Herzogenburg Augustiner-Chorherrenstift (EBDB w000125).⁵² A kromě toho i provenienční zápis olomouckého lékaře Václava Cesara v konvolutu u signatury 48.887–48.889 (VKOL) naznačuje olomoucký původ: „Wenczeslaus olmutzensis apothecarius vir laude dignus obyt a[n]no d[omi]ni 1494 in die t[ra]nslac[i]o[ni]s S[an]cti b[er]n[ardi]ni [...] e[r]at lib[ellus] iste orate deu[m] p[ro] eo“.⁵³ U dílny Blüte frei Raute II se podařilo nalézt i čtyři kusy nového, v databázi EBDB dosud nevidovaného nářadí.⁵⁴ Díky tomu narazíme v případě tří z nich (viz kolek s motivem dvojité lilie, drobné rozety a tzv. Kreuzblume) na pozoruhodnou shodu s kolkou dílny Blume frei II (EBDB w003368)!

Dílna Brünn Schriftrolle I (EBDB w004269)

V moravských sbírkách jde o prozatím ojediněle podchycenou dílnu, a sice u uhersko-hradištských františkánů, již na základě starších výzkumů lokalizuje Ilse Schunke a Paul Schwenke přímo do Brna. Bohužel na základě analýzy dnes již ztracených inkunábule z fondu Staatsbibliothek zu Berlin. Zjištěné exempláře nám dovolují stanovit přibližnou dobu činnosti do rozmezí let 1488–1494. Inkunábule uložená dnes ve VKOL sice nemůže

49 Na základě čeho se databáze EBDB uchyluje k prozatímní mezní hranici 1499 není jasné, přičemž vychází jen z exempláře VKOL, sign. 61.059 – ANGELUS CARLETUS. *Summa angelica de casibus conscientiae. Cum additione, Hieronymus Torniel [et Jacobinus Suigus]*. Venetiis: Georgius Arrivabene, 2. V. 1495 (ISTC ia00726000). Provenience – na foliu *3r rukou: „Pro Conuentu Brunensi ad S: M: Magdalenam Ord. Min. Refor. 1710“; na foliu *2r razítko s textem: „BIBLIO: CAESAREAE OLOMUCII“.

50 Viz NKP, sign. 44.F.83. Zde se vyskytuje kromě v databázi EBDB pouze třech evidovaných kolků i další nový v podobě motivu tzv. Rautengerank (0×13 mm). Za informaci děkuji Miloši Dostálovi z Národní knihovny v Praze.

51 Viz vazba z VKOL, sign. III 300.025 – BONIFÁC VIII. a ANDREA, J. (ed.). *Liber sextus Decretalium*. Rom: Ulrich Han, 24. XII. 1474 (ISTC ib00982000). Provenience – na foliu [a1r] rukou: „Conuent[us] Hradiscien[sis] Fr[at]um. Minor[um]“; na foliu [a5r] rukou: „Hic liber, concessus est, ex Praetorio, in vsum fratrum“.

52 Omyl Ernsta Kyrisse uvedla na pravou míru MAYO, H. Olomouc, not Herzogenburg: A Group of gothic blind-tooled bookbindings reattributed. In: *Gutenberg-Jahrbuch*. Mainz: Gutenberg-Gesellschaft, 1994, s. 264–291.

53 Konvolut z VKOL obsahuje tato díla: HILARIUS LITOMĚŘICKÝ. *Tractatus contra perfidiam aliquorum Bohemorum*. Argentinae: [Gregorius Husner], 1485 (ISTC ih00271000); TOMÁŠ AKVINSKÝ a NICOLAUS DE LYRA. *De quidditate et efficacia eucharistiae*. Coloniae: [Ulricus Zell, 1485?] (ISTC it00294000); SAMUEL MAROCCANUS. *Rationes breues ad reprobandos Iudaeorum errores*. Coloniae: [Ulricus Zell, 1485?] (ISTC is00109000).

54 Jde o olistěný prut (německy Laubstab, výška 0×24 mm – viz VKOL, sign. III 300.025), pětistlou rozetu se dvěma okvětními věnci (0×15 mm – například VKOL, sign. II 300.059), dvojitou lilii (0×25 mm – například VKOL, sign. II 300.060), šestistlou rozetu (0×4 mm – například VKOL, sign. II 300.059) a tzv. Kreuzblume (0×16 mm – VKOL, sign. II 300.060).

potvrdit brněnskou lokaci,⁵⁵ leč nalézáme u ní aplikované dva kusy dosud neevidovaného knihvazačského nářadí v podobě kolků tzv. Kreuzblume (0×14 mm) a válečku s motivem olistěného prutu (šířka role 14 mm).

Dílna Doppeladler Raute (EBDB w002856), ihs rund (EBDB w003444) a Kopf-Stempel II (EBDB w002860)

Probíhající zevrubnější výzkum pozdně gotických vazeb dochovaných na území Moravy ukazuje, že řadu doposavad samostatně vedených knihvazačských dílen v EBDB bude nutné sloučit. Právě to je i případ tří moravských dílen známých pod pomocným označením Doppeladler Raute (podle EBDB činná asi 1472–1499), ihs rund (podle EBDB činná asi 1464–1497) a Kopf-Stempel II (podle EBDB činná asi 1478–1487). Práce tohoto velkého a materiálně dobře vybaveného ateliéru nalezneme i v někdejších františkánských bibliotékách, ale například u olomouckých augustiniánů či v Kapitulní knihovně v Olomouci. Pro ztotožnění všech tří uvedených dílen do jednoho ateliéru fungujícího tedy zhruba v letech 1464–1499 máme dostatek důkazů v podobě prolnutí různého knihvazačského nářadí na jednotlivých vazbách. Ukázkovým příkladem může být inkunábule od brněnských františkánů,⁵⁶ na níž vidíme i několik charakteristických znaků tohoto ateliéru [9]. V prvé řadě jde o zcela převažující signifikantní fixování spojovacích usňových řemínků k zadní desce vazby pomocí, zdá se pro český okruh typických, mosazných hřebů. Nápadnější, i když nelze hovořit o pravidle, je rovněž rozdílné užití druhů kování (nikoli však u tohoto exempláře, ale například u VKOL, sign. II 47.892) pro přední a zadní desku. Zatímco exponovanější přední desku často zdobily honosnější tepané deltoidní nárožnice a středový štítek, tak zadní desku ochraňovaly jen prosté pukly s kruhovou základnou,⁵⁷ přičemž zde celkovou kompozici adjustace oproti přední desce doplňovaly pouze tlačené linie obvykle vyplňující prostor zrcadla diagonálami. Spíše výjimečně bylo v rámu bordury aplikováno i pár kolků. Oblíbené, avšak hustější užití diagonál nacházíme i na předních deskách, kde takto knihvazač vytvářel uvnitř zrcadla routový dezén (viz kosé mřížování), jehož mezipole vyplňoval libovolnými kolků. Ateliér nicméně využíval mnohem širší a pestřejší škálu možností [10].

55 VKOL, sign. II 300.061/ a-II 300.061/ b – AUGUSTINUS AURELIUS – TRIVET, N. (ed.) – WALEYS, T. (ed.). *De civitate Dei cum commento*. Freiburg: [Kilian Fischer], 1494 (ISTC ia01246000) a AUGUSTINUS AURELIUS. *De trinitate*. [Freiburg: Kilian Fischer], 1494 (ISTC ia01346000). Provenience – na listu a1v rukou: „Ego Damianus Parlakij Rector Beatae virginis [Lipo.?] possedi hunc Libru[m] Anno 1566“; „Ego Joannes Malik hunc codicem emi 40 denarijs Anno Dm. 1566“. Na foliu a2r rukou: „R. P. Jacobi Sabas Silesij Vgesd ora p[ro] eo.“; „Conuentus Hradistiens[is] Fr[at]rum Minoru[m] 1759.“

56 VKOL, sign. II 48.515-II 48.517 – CALDERINUS, J. – DORNIBERG, T. (ed.). *Concordantia, sive Ambidexteriorum*. Speyer: Peter Drach, 1481 (ISTC ic00045000); MARTINUS POLONUS. *Margarita decreti seu tabula Martiniana*. [Speyer: Peter Drach, ca 1483] (ISTC im00319000); *Annotationes Margaritarum Decretalium*. Basel: Nicolaus Kessler, ca 1496] (ISTC im00263000). Provenience – na foliu k8v rukou 15. století (červeně): „[Z]oris Kechniger de vilhoue / gregorius Kechniger de vilhoue“; na foliu a2r rukou: „Conuent[us] S. Bernardini Extra Brunam [jinou rukou dopsáno] Nun[c] aute[m] ad S. M. Magd[alenam] 1659“; TAMTÉŽ razítko s textem: „BIBLIO: CAESAREAE OLOMUCII“. Prolnutí konkrétně nacházíme u tohoto nářadí – jako první vždy uvádím čísla vztahující se v databázi EBDB k dílně ihs rund, následně je uvedena duplicita: EBDB s027762 (dupl. EBDB s022309 – viz Doppeladler Raute), EBDB s027760 (dupl. EBDB s022304 – viz Doppeladler Raute), EBDB s027758 (dupl. EBDB s022411 – viz Kopf-Stempel II), EBDB s027761 (dupl. EBDB s022254 – viz Doppeladler Raute + EBDB s022424 Kopf-Stempel II).

57 Nejde však o nic výjimečného, neboť obdobné analogie nalézáme i jinde jako například u vazeb vzniklých přímo v knihvazačské dílně benediktinského opatství v Tegernsee. Konkrétně uvedme benátský tisk z let 1497–1498 (ISTC ih00160000), o němž díky soudobým přípiskům víme, že jej zakoupil roku 1500 opat Heinrich Kintzner, přičemž ho nechal o dva roky později i svázat. Viz inkunábule z fondu Bayerische Staatsbibliothek, sign. BSB-Ink: H-259. Dostupné z: http://daten.digital-e-sammlungen.de/bsb00054069/image_1.

Ateliér (složený z dosud tří samostatně vedených dílen – pokud zde pomineme níže uvažované spojení s Kreuz spitzoval a Blütenstengel frei I) v průběhu své činnosti podle dosavadních údajů v EBDB užíval sadu 88 kolků. Některé kolky jsou však zcela očividně duplicitní, což lze dokumentovat na kolků s motivem trojlístu či šesticípé hvězdy vyskytující se u dílny ihs rund, Kopf-Stempel II i Doppeladler Raute.⁵⁸ Po vyselektování duplicit nám tak zůstává soubor 77–79 kolků. Ten však musíme rozšířit o 19 nově nalezených kusů,⁵⁹ takže se dostáváme až na sadu 96–98 kolků. Navíc se přes dílnu Doppeladler Raute rýsuje i další spojení s ateliérem Kopfstempel I a (EBDB w002858) pracujícího pro olomoucké augustiniány kanovníky.⁶⁰ Konečné ztotožnění však bude možné až po zevrubnější analýze, která by mohla uspokojivě vyřešit i lokalizaci všech zde zmiňovaných dílen, které podle všeho tvořily jeden velký knihvazačský ateliér. Ten na základě výsledků dosavadního zkoumání zcela jistě působil na Moravě, přičemž lze uvažovat pouze o dvou centrech, a sice Brnu či Olomouci. Soudobé provenienční přípisky nám vzhledem k obecné mobilitě františkánů otázku nemohou prozatím uspokojivě vyřešit.⁶¹ O to důležitější se jeví výše naznačená pravděpodobná souvislost s dílnou Kopfstempel I a, u které podle dosavadního průzkumu předpokládáme její olomouckou lokalizaci.

Dílna Doppeladler Raute I a (EBDB w002813)

Původem český (snad pražský) ateliér, jehož působení klade databáze EBDB zhruba do let 1478–1487. Petr Voit však přišel s dalšími poznatky, které její činnost kladou přinejmenším až k roku 1497, přičemž si všímá jeho blízkosti ke starší dílně tzv. Mistra Pliniovi Historie (viz EBDB w000133).⁶² Exemplář z VKOL⁶³ nacházející se dříve v knihovně olomouckých františkánů je zajímavý jednak částečně dochovaným kovaním v podobě štítků háčkových spon na přední desce s ražbou šestilisté rozety obklopené střídavě čtyřmi trojlísty a čtyřmi

58 Viz kolky číslo: **trojlíst** - EBDB s022422, EBDB s027763, EBDB s022279; **hvězda** – EBDB s22424, EBDB s027761, EBDB s022254. Na základě srovnání tzv. s knihou v ruce je duplicitní i motiv **sedmilisté rozety** se dvěma okvětními věnci – EBDB s027758, EBDB s022411. Další duplicitou je motiv čtyřlístového květu – EBDB s022414, EBDB s022269; úponek se žaludy – EBDB s022274, EBDB s022412. Milimetrové nepřesnosti v uváděných rozměrech zde nehrají žádnou roli. Další duplicity, které již databáze EBDB postihuje: motiv **oblouku** – EBDB s027762, EBDB s022309; **sedmilistá rozeta** s jedním okvětním věncem – EBDB s027760, EBDB s022304. Přitom lze uvažovat i o duplicitě v případě dvou drobných kolků rozet – zde je však situace komplikovaná jednoduchým vzorem, který jednoznačné ztotožnění činí problematickým.

59 Jejich konkrétní výskyt viz jednotlivé přílohové tabulky pro olomoucké a brněnské františkány.

60 Srovnej zejména vazby (mimo jiné styl provedení) z VKOL, sign. III 47.736, III 47.771, II 47.971 nebo II 48.147.

61 U všech zainteresovaných dílen se obvykle objevují františkánské provenienční přípisky až ze 17. či 18. století. Starší se vyskytují jen výjimečně. Níže několik příkladů: VKOL, sign. **M II 109** (v explicitu na foliu 240v datace 1464) – na foliu 241r rukou: „M[a]g[iste]r Joh[anne]s prawnawer dedit fr[at]ribus de obseruan[tia] ex[tra] brunam] 1470“ [= mistr Jan z Přerova, brněnským františkánům daroval i další knihy]. Na první folio bylo později rukou patrně 17. století připsáno: „Pro Conuentu[s] S. Bernardini extra Brunam“. VKOL, sign. **II 48.515-II 48.517** – na foliu 8v rukou 15. století (červeně): „[Z]oris Kechniger de vilhoue / gregorius Kechniger de vilhoue“. Později na foliu a2r rukou: „Conuent[us] S. Bernardini Extra Brunam [jinou rukou dopřáno] Nun[c] aute[m] ad S. M. Magd[alenam] 1659“. VKOL, sign. **61.046** – na foliu a1r rukou (obdobně i u sign. 48.774): „Donatus est iste liber ad p[ro] loco znaymen. p[ro] me ff. jacobus de grupp. vi[car]iu[m] s p[ro]vincie Bohe[m]ie et nemo a dicto loco ahener [?] sub p[ro]e[n]a p[ro] p[ri]et[ur]. ma[n]u p[ro]p[ri]a [...]“. Později na foliu a2r rukou patrně 17. století: „Conuentu[s] Znoymensis F[rat]rum Min[orum] strict[ae] Obser[vantiae]“.

62 Blíže VOIT, *Katalog prvotisků* (viz č. F-016, rovněž H-053 a N-022 – 1. a 3. exemplář – zde snad s obdobnými motivy na sponách).

63 VKOL, sign. II 48.101 – *Biblia latina*. [Basileae: Johannes Amerbach], 1482 (ISTC ib00573000).

plody podobnými šípku (horní štítek) a drakem chrlícím oheň (spodní) a jednak iluminovanou výzdobou.⁶⁴

Dílna Eichel-Lilie I (EBDB w002774)

U brněnských františkánů⁶⁵ nalzáme prozatím opět ojedinele zastoupený výtvarný výtvor neznámého ateliéru, jehož činnost databáze EBDB klade do let 1447–1473. Exemplář zachycený Petrem Voitem nicméně ukazuje, že dílna fungovala přinejmenším ještě v roce 1476.⁶⁶

Dílna Gotische Dachbegrönung frei II (EBDB w000136)

Vazby uvedené dílny se zatím podařilo identifikovat ve dvou případech mezi knihami bývalého františkánského konventu v Uherském Hradišti.⁶⁷ Stejný počet podchytil i Petr Voít⁶⁸ ve strahovských sbírkách a jeden exemplář máme doložený i u olomouckých augustiniánů kanovníků.⁶⁹ Databáze EBDB lokalizuje tuto dílnu na Moravu, kde měla působit přibližně v letech 1474–1500. Větší četnost výskytu těchto vazeb dochovaných v rámci někdejší knihovny olomoucké kapituly vedla Ernsta Kyrisse, z jehož výzkumů EBDB vychází, k pravděpodobnému umístění knihvazačského ateliéru do Olomouce.

Zatímco předěšle zachované provenienční záznamy nikterak tuto předpokládanou olomouckou provenienci nemohou podpořit, tak některé Kyrissem uváděné exempláře z olomoucké kapitulní knihovny skutečně olomoucký původ naznačují. Jako příklad uvedme signaturu CO. 209⁷⁰ s přípisem vyvedeným rukou 15. století na předním přidešti: „Ecclesie Olomucen[sis]“, nebo nalepený jednolist (šrotový tisk) na předním přidešti signatury

64 Množství iluminovaných iniciál a ozdobných bordur s rozvilinami. Například na foliu a2 iniciála F (rater Ambrosius) – v těle iniciály tvořeném stylizovaným akantem je zobrazen sv. Jeroným sedící u pulpitu se lvem u nohou. V borduře tvořené rozvilinami jsou zobrazeni dva muži s dřevěnými kyji, opice s jablkem (symbol prvotního hříchu) a fénix (symbol Kristova zmrtvýchvstání). Na foliu a3 iniciála I (n principio) – iniciála představuje Boha – Stvořitele světa, s královským jablkem v levé ruce a žehnajícím gestem ruky pravé. V postranní borduře tvořené barevnými rozvilinami doplněnými zlatými koulemi a kapkami je zobrazen jelen (symbol zbožné duše), muž mířící kopím na medvěda (symbol rozmařilosti, chlípnosti a ďábla) a divý muž ozbrojený kyjem (?) a štítem útočící na draka (symbol ďábla). Po ikonografické stránce tedy výzdoba představuje poklidnou duši věřícího, hledícího na Hospodinovu tvář, a boj s jeho protivníky.

65 VKOL, sign. M I 156 – *Pseudo-Augustini De magnificentia b. Hieronymi epistola ad s. Cyrillum Ierosolimitanum episcopum*. [1447–1448] (Boháček 28). Provenience – na prvním foliu rukou: „Conuent[us] S. Bernardini Extra Brunam“; na foliu 152r rukou: „Expliciunt summa virtutum per manus Pauli studenti alme universitatis Cracoviensis. Et sunt finita [...] anno Domini millesimo CCCCLXVIII“; na foliu 275v: „Circuli 12 figure presentis picti sunt in quadam tabula lignea loci Brunensis et apud Carthusiam in Konigesfelt“.

66 VOIT, *Katalog prvotisků* (viz č. N-013).

67 VKOL, sign. II 300.038 – CARACCIOLUS, R. *Sermones de laudibus sanctorum*. Speyer: Peter Drach, 1490 (ISTC ic00146000). Nejstarší provenienční záznam na foliu ff8v: „Hic Finit Thomas Silechta Anno d[omi]ni 1552“. VKOL, sign. II 300.067 – HOLKOT, R. *Super sapientiam Salomonis*. Speyer: Peter Drach, 26. II. 1483 (ISTC ih00289000). Nejstarší provenienční záznam na foliu *2r: „In vsum fr[at]rum, concessus, ex P[rae]torio.“

68 VOIT, *Katalog prvotisků* (viz č. B-072 – nejstarší provenienční záznam: „De Bibliotheca Parochiali Praemonstratensium Strahoviensium Iglaviae ad S. Jacobum“; S-008 – nejstarší provenienční záznam: „Ex libris Jacobi Sixti a Zvirzetina P. P. Czaaslaviae. Signatu[m] anno MDCIII“).

69 VKOL, sign. II 48.127 – JERONÝM. *Vitae sanctorum patrum, sive Vitas patrum; De laude et effectu virtutum*. [Strassburg: tiskař díla „Vitas Patrum“], 7. III. 1483 (ISTC ih00204000). Nejstarší provenienční záznam na foliu CCXLIX (verso): „Iste liber [...] intitulat[ur] vita prm. e[st] d[omi]ni w[en] [czaslaus] wodiczka“. K postavě Vodičky viz TRUHLÁŘ, A. et al. (eds.). *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě = Enchiridion renatae poesis Latinae in Bohemia et Moravia cultae*, sv. 5. Praha: Academia, 1982, s. 520–521.

70 ZAO (pobočka Olomouc), sign. CO. 209 – LOMBARDUS, P. *Sententiarum libri IV*. [Nürnberg]: Anton Koberger, [post 2. III. 1491] (ISTC ip00486000).

CO. 163⁷¹ s rukopisnými margináliemi z 15. století a vlastnickým přípisem olomouckého kanovníka a strýce Augustina Käsenbrota Ondřeje Ctibora (†1496): „Andree Stiborij“.⁷²

Ostatně domácí původ dílny dokladuje i hojně užívaný typický způsob uchycení spojovacíčích řemínek na zadní desce provedený pomocí fixačních hřebů [11].

Navíc u tohoto knihvazačského ateliéru sledujeme propojení i s další prokazatelně olomouckou dílnou (EBDB w000126) pracující pro zdejší kartuziány.⁷³ Jde konkrétně o kolek s totožným motivem routy s listovým a květem, který eviduje databáze EBDB souběžně (byť s rozkolísanou německou terminologií) kromě dílny Gotische Dachbegründung frei II (zde jako: Staude | Knospe in der Mitte, mit Krause – EBDB s011152) i u dílny Olmütz Kartäuserkloster (zde jako: Blattwerk – EBDB s010535). Přihlédneme-li i k dalším dosud zachyceným souběžným výskytům některých kolků spojených s výše uvedenými dílnami,⁷⁴ tak lze tuto skutečnost vysvětlit buď putováním některých kolků mezi vícero olomouckými dílnami (snad coby následek možné směny či odkupu apod.), nebo existencí většího knihvazačského ateliéru postupně obměňujícího užívané nářadí. Ostatně jistě by v moravské metropoli našel dostatečné uplatnění skrze zakázky nejen pro četné církevní instituce.

Dílňa Kopfstempel I a (EBDB w002858)

Dílňa se objevuje u olomouckých i uherskohradištských františkánů, avšak značně je zastoupena u knih vázaných pro olomoucké augustiniány. Zevrubně se jí tedy budeme zabírat až v zamýšlené budoucí studii věnované vazbám olomouckých augustiniánů. Ateliér nicméně dozajista pracoval v Olomouci přibližně v letech 1475–1492, což sekundárně potvrzují i některé soudobé proveniencie.⁷⁵ I zde knihvazač převážně uplatnil zejména pro český okruh typické mosazné hřeby fixující spojovací usňové řemíčky k zadním deskám vazeb. Prozatím se podařilo odhalit i čtyři v databázi EBDB neevidované kolky.⁷⁶

Dílňa Kopfstempel VII (EBDB w002842)

U brněnských františkánů se objevuje v jednom případě i vazba tohoto blíže neznámého ateliéru činného přibližně v letech 1470–1503, u něhož se vyskytují i tři dosud neevidované kolky. Konkrétně se jedná o dva kolky s motivem keře (německy Staude, 0×43 mm; 0×40 mm) a olistěného prutu (německy Laubstab, 0×27 mm).⁷⁷

71 ZAO (pobočka Olomouc), sign. CO. 163 – NIDER, J. *Praeceptorium divinae legis, sive Expositio decalogi*. [Reutlingen: Michael Greiff, non post 1479] (ISTC in00204000).

72 Zevrubně ČERNÝ, J. Jednolístové tisky v knihách Ondřeje Ctibora. In: *Historická Olomouc XVII: úsvit renesance na Moravě za vlády Matyáše Korvína a Vladislava Jagellonského (1479–1516) v širších souvislostech*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, s. 75–85.

73 GLONEK, *Knihvazačská dílna olomouckých kartuziánů*, s. 40–61.

74 TAMTĚŽ.

75 Viz VKOL, sign. II 300.034 – ANTONINUS FLORENTINUS. *Summa theologica. Pars 2*. Speyer: Peter Drach, 20. VIII. 1477 (ISTC ia00869000). U kolofonu rubrikátorovo vročení do roku 1479. Provenience – na foliu [a1r] rukou 15. století: „Istum librum obtulit, pro loco sit[t]e Marie in Radis honorad[us] domi[nus] Joh[ann] es de Ssternbergk Sacerdos, protunc cappellan[us] hospitalis eiusdem cuiutatis, Orata deu[m] pro eo, quia maxim[us] b[e]n[e]f[actor].“; TAMTĚŽ.: „In Vsum fr[at]rum, concess[us] est, ex praetorio.“; na foliu [a2r]: „Conuentus Hradistiensis Fr[at]rum Minor[um] 1759.“ Další důležitý přípis se nachází v explicitu posledního díla konvolutu složeného z prvotisků i rukopisů (viz VKOL, sign. II 47.976-II 47.980): „Anno Domini 1477 finitum olomucz“.

76 Jde o pětílístou rozetu (0×7 mm – VKOL, sign. II 47.976-II 47.980), květek (0×3 mm – VKOL, sign. III 47.706/3), dvojhlavý orel s korunou v kosočtverci (0×34 mm – VKOL, sign. II 300.134), pětílístá rozeta (0×9 mm – VKOL, sign. II 48.077).

77 VKOL, sign. 48.736 – CARACCIOLUS, R. *Sermones quadragesimales de poenitentia...* Venetiis: Johannes et Gregorius de Gregoriis, 15. III. 1490 (ISTC ic00134000). Provenience – na foliu a1r soudobou rukou: „Petrus Pyrer“; TAMTĚŽ.: „Conuentu[s] S. Bernardini extra Brunam. [jinou rukou dopřásáno] nunc ad S: M: Magdale-na[m] 1710“; na foliu a2r razítko s textem: „BIBLIO: CAESAREAE OLOMUCII“.

Dílna Kreuz spitzoval (EBDB w002844) a Blütenstengel frei I (EBDB w003830)

Obě dílny bývají doposud v odborné literatuře (Voit) i v databázi EBDB vedeny samostatně. Nicméně jde očividně o stejný český knihvazačský ateliér, což lze doložit na kombinacích slepotiskového nářadí na několika dosud podchycených vazbách.⁷⁸ Činnost ateliéru tedy lze sjednotit přibližně mezi roky 1482–1519, přičemž prozatím můžeme uvažovat o jeho pražském či brněnském původu. I zde často nalézáme typický způsob fixování řemínku k zadní desce pomocí mosazných hřebů. Přesnější lokalizace bude možná až po prozkoumání většího segmentu vazeb a případných soudobých provenienčních přípisků.⁷⁹ Zajímavé jsou například marginálie ze začátku 16. století uchované ve strahovském exempláři: „Ad Vsum f[ratris] bernhardini de Lignitz in loco brunensi“,⁸⁰ nebo explicity z rukopisu XIII G 3 uloženého v Národní knihovně v Praze vztahující se většinou k františkánskému konventu v Kadani.⁸¹

Co je ovšem nadmíru pozoruhodné je dosud neznámý kolek patrně listu ve tvaru kapky (0×10 mm), který se nám shodně objevuje na dvou rajhradských vazbách ve společnosti dalšího nářadí příslušného k dílnám Doppeladler Raute (EBDB w002856) a Blütenstengel frei I.⁸² Jelikož však svorník tvoří zatím pouze jeden kolek (být specifický a tudíž i hůře zaměnitelný), tak je ještě nutné s potvrzením domněnky posečkat. Přesto se zde rýsuje i další možné sloučení dílen Blütenstengel frei I a Kreuz spitzoval s jasně výše doloženým velkým ateliérem složeným z dílen Doppeladler Raute, ihs rund a Kopf-Stempel II.

Dílna Lilie zweifach a (EBDB w003446)

EBDB na základě exemplářů z VKOL uvádí, že jde o moravskou dílnu činnou v letech 1478–1493. Na základě provenienčních přípisků i charakteru provedení můžeme dílnu lokalizovat do Olomouce – viz především VKOL, sign. M I 339⁸³ a II 47.745.⁸⁴ To podporují i další okolnosti. Kromě jiného zde knihvazač opět uplatnil zejména pro český okruh typické mosazné hřeby fixující spojovací usňové řemínky k zadním deskám vazeb. Především

78 Například VKOL, sign. 48.717 – Herp, H. *Speculum aureum decem praeceptorum Dei*. Basileae: Johannes Froben, 1496 (ISTC ih00041000) či Benediktinský klášter v Rajhradě, sign. RP 32 – SANCTO CARO, H. de. *Postilla super psalterium*. Venice: Johannes & Gregorius de Gregoriis, 12. XI. 1496 (ISTC ih00530000).

79 Průzkum pozdně gotických vazeb dochovaných na území Čech prováděný pracovníky NKP v Praze dosud zachytil (vyjma strahovských exemplářů uváděných Petrem Voitem) dalších sedm vazeb dílny Kreuz spitzoval s jedním novým kolkem v podobě keře – 0×26 mm (za konzultaci děkují Miloši Dostálovi a Kamilu Boldanovi z NKP). Další svazky z obou zmiňovaných dílen obsahuje i rajhradská knihovna (viz tabulka k brněnským františkánům).

80 Blíže VOIT, *Katalog prvotisků Strahovské knihovny* (viz č. L-005).

81 Zevrubněji TRUHLÁŘ, J. *Catalogus codicum manu scriptorum latinorum qui in c.r. Bibliotheca publica atque universitatis Pragensis asservantur. Pars posterior, Codices 1666–2752 forulorum IX–XV et Bibliothecae Kinskyanae, adligata 2753–2830, tabulae, addenda, index*. Pragae: Regia societas scientiarum Bohemica, 1906 (viz č. 2370).

82 Viz Benediktinský klášter v Rajhradě, sign. RP 1 (ISTC ip00051500), zde rovněž další nový kolek v podobě drobné rozety (0×6 mm). Nejstarší provenience: „Conuent. S. Bernard: Extra Brunam / [jinou rukou] Nunc autem ad S. M. Magdalenam 1659“ a sign. RP 6 (ISTC ij00563000). Nejstarší provenience: „Conuentus S. Bernard. extra Brunam / [jinou rukou] Nunc autem ad S: M: Magdalenam 1710“. Další nové kolkly pro dílnu Kreuz spitzoval se objevují u VKOL, sign. II 300.047 – keř (0×21 mm) a list (0×29 mm – obrácený motiv jako EBDB s022009).

83 Na foliu 251r: „Et est liber finitus 1471 in die s. Barbare [= 4. 12.] in loco nostro Oppaviensi per me fratrem Ypolitum de Prussia, sub vic. venerabilis patris fratris Pauli de Moravia. Et orate pro me etc.“ Kniha tedy patrně z Opavy do Olomouce doputovala s Hyppolitem z Pruska. Svázána musela být ovšem až později, a sice nejdříve koncem roku 1487, na což ukazuje závěr registru (viz fol. 1v–15r), kde je na konci poznámka: „Finit registrum in die Lucie [= 13. 12.] annorum 1487.“ Kromě toho však i styl adjustace složky s registrem v rámci bloku.

84 Na přední předsádce rukou 15. století: „Hu[n]c libru[m] legauit d[omi]ne Thomas de nouaciutate alta[r] ista in ecc[les]ia S. Mauricij in olom[cij] p[ro] loco s[an]cti B[er]hardini fr[atru]m mi[n]orum ex[tra] muros [...]“ Tato provenience byla následně červeně škrtnuta a nad ní jiná ruka 15. století červeně uvedla: „Iste liber est Canon[icorum] Regulariu[m] de lanczkrona“. Dále je na prvním foliu rukou přelomu 15. a 16. století připsáno: „Codex Monasterij Omn[es] S[an]ctos Cano: Regulariu[m]“.

zde došlo k prolnutí s kolky dílny Band ornamental (w002857), která pracovala pro olomoucké kartuziány. Obě dílny konkrétně spojují kolky pětিলisté rozety v kruhu (viz s027794, s022324) a trojlistu (s022331).⁸⁵ Totožné kolky dílny Lilie zweifach a nalézáme i na dalších vazbách zkrášené i ostatními kolky z dílny Band ornamental (VKOL, sign. III 47.719). Spojitost s kartuziány částečně osvětluje provenienční přípisek psaný rukou patrně 18. století: „Iste liber e[st] a Cartusia Olomucensi ad S: Bernardinum Olomucij“. Citovaná provenience ukazuje na zajímavé vlastnické osudy kodexu samého, neboť původně ho odkázal oltářník Tomáš z Uničova, který v letech 1495–1510 zastával funkci probošta olomouckých augustiniánů kanovníků, olomouckým františkánům observantům, načež se kniha poměrně záhy (viz zápis rukou 15. století) ocitla v majetku lanškrounských augustiniánů, kteří se do Olomouce uchýlili v roce 1434, čímž vznikl olomoucký konvent. Přenesení lanškrounského konventu do Olomouce schválil roku 1500 papež Alexandr VI. (mezi podporovatele konventu patřil i Jan Filipec svázaný s olomouckými a hlavně uherskohradištskými františkány).⁸⁶

Dílna Lilie zweifach frei (EBDB w003415)

Prozatím nepříliš doložený český ateliér pracující na základě nových zjištění bezpečně již v 70. letech 15. století (EBDB uvádí na základě dvou podchycených inkunábulí z olomoucké kapitulní knihovny „kolem 1474“). Exemplář od františkánů z Uherského Hradiště deponovaný ve sbírkách VKOL obohacuje dosud chabé informace o provenienční údaje podporující domácí původ dílny a umožňující právě i rozšíření časového zařazení, přičemž na vazbě nalezneme i dva nové kolky jednak lilie v kosočtverci (0×18 mm) a keře v kosočtverci (0×34 mm).⁸⁷ Samotná vazba jinak disponuje kompletním soudobým kováním s robustními kbelíkovými puklami s kruhovou základnou a dírkovými trnovými sponami – na přední desce oba trny s podložkou ve tvaru gotického čtyřlístku, tělo spony s členitým kořenem – hlava spony s výběhem zakončeným očkem.

Dílna Meerweib II (EBDB w000135)

Soubor dochovaných pozdně gotických vazeb od brněnských františkánů zahrnuje i jeden exemplář pocházející z dílny Meerweib II,⁸⁸ kterou Petr Voit označuje jako ateliér českého Mistra

85 VKOL, sign. III 47.745 – NICOLAUS DE AUSMO a ASTESANUS. *Supplementum summae Pisanellae*. Norimbergae: Antonius Koberger, 1478 (ISTC in00063000). Uvedený kolek s motivem trojlistu se vyskytuje na vazbě společně s kolky ze skupiny Lilie zweifach a, ale konkrétně tento kolek není v této dílně evidován. Naopak je uveden u dílny Band ornamental.

86 ŠVÁBENSKÝ, M. *Augustiniánské kláštery. 1. díl*. Brno: Státní archiv, 1959, s. 21 a 130. O právní návaznosti olomouckého kláštera na klášter v Lanškrouně svědčí mimo jiné i otisky proboštské a konventní pečeti z roku 1436 a 1455, které nasvědčují tomu, že se i přes přesun sídla kláštera do Olomouce nadále jednalo de iure o lanškrounský klášter. KRAFL, P. – MUTLOVÁ, P. – STEHLÍKOVÁ, D. *Řeholní kanovníci sv. Augustina v Lanškrouně: dějiny a diplomatář kláštera = The regular canons of St. Augustine in Lanškroun = the history and diplomatarium of the monastery*. Praha: Historický ústav, 2010, s. 74.

87 VKOL, sign. III 300.035 – ŘEHOŘ IX. *Decretales*. [Straßburg: Heinrich Eggestein, ca 1470–1472] (ISTC ig00446000). Provenience – na posledním foliu 386 rukou: „Liber Johan[n]is Wenceslaus de Jempnicze [= z Jemnice] Emptus pro Quinq[ue] aureis Anno d[omi]ni Millesimoquadragesimo Septuagesimo Nono [=1479] curre[n]te“; na foliu [a1r] rukou: „Hic liber Decretalium, concessus est, ex praetorjo, in vsu fratrum“ a „Conuent[us] Hradistien[sis] Fr[at]rum Minorum 1759.“ Knihy Jana z Jemnice nalézáme ve dvou případech i v někdejší Kapitulní knihovně v Olomouci (sign. CO. 260, CO. 68), kde se dotyčný tituluje jako: „Johannes de Jempnicze Baccalarius Cracoviensis et plebanus Radischensis etc. Altariste Oppaviensis“. Blíže POSKOČILOVÁ, M. *Geneze historie a skladba souboru prvotisků z fondu kapitulní knihovny v Olomouci*. Olomouc, 2017 (diplomová práce).

88 VKOL, sign. II 48.107 – EBERHARDUS – VINAC, U. di. *Sermones de sanctis*. Heidelberg: [Heinrich Knobloch-ter], 21. I. 1485 (ISTC ih00513000). Provenience – na předním předeštlí rukou 16. století: „Huis Libri codex spectat ad Conuentum Diui Bernardini extra pomiria Ciuilia Brunensis Ciuitaz“; na foliu a1r rukou: „Conuentus S. Bernardini extra Brunam“; na foliu a2r rukou: „Pro Conuentu[s] Brunensi Ord: Frat: Min: Reform: ad S: M: Magd[a]l[enam]“; TAMTÉŽ razítko s textem: „BIBLIO: CAESAREAE OLOMUCII“.

lékařského sborníku *Articella*, který měl podle jeho zjištění korigujících údaje EBDB být činný během let 1476–1488 (nikoli tedy od 1470).⁸⁹ Přesnější lokalizace dílny není zatím proveditelná.

Dílny Ornament Rolle (EBDB w003447)

Dosud nepřiliš podchycená dílna, jejíž vazby se podařilo identifikovat vždy po jednom svazku ve fondech někdejších františkánských konventů v Brně, Uherském Hradišti a u louckých premostrátů.⁹⁰ Mladší provenienční přípisů psané rukou 17. a 18. století nám nenabízejí možnost zpřesnění dosud udávaného zařazení dílny na Moravu, kde měla pracovat okolo let 1518–1520, přičemž zde můžeme přihlížet jen k údajům z explicitů inkriminovaných rukopisů. Každopádně ateliér kromě obvyklých pozdně gotických užívá již i renesanční kompozice a vzory. Přitom databázi EBDB evidovaných 16 kusů náradí lze rozšířit o další tři.⁹¹

Dílna Sechsblatt-Blüte zweifach frei I (EBDB w003440)

Jedinečnou možnost zpřesnit údaje o tomto ateliéru z EBDB nám dává vazba z někdejší knihovny františkánů v Uherském Hradišti,⁹² a to zejména v kombinaci z dalším exemplářem dnes přechovávaným ve VKOL.⁹³ Díky nim můžeme nejen potvrdit moravskou lokalizaci dílny, ale dokonce předpokládat její brněnský původ. Vede nás k tomu původní umístění makulatury na přídeští benátského tisku *Liber pandectarum medicinae* (1488) v podobě unikátního almanachu na rok 1492⁹⁴ vytištěného v Brně Konrádem Stahelem a Matthiasem Preinleinem, na jehož rubu nacházíme i provenienční údaj psaný soudobou rukou: „[...] Matheus clob Riedlingens[is] possessor h[uius] libei“. Neznámý knihvazač tedy snad přímo v Brně někdy po roce 1492 použil místní makulaturu tak, že rozřezal kalendář na dvě části, které posléze nalepil na přední i zadní přídeští. Na základě výše uvedeného lze rovněž rozšířit jak dosavadní předpokládané působení dílny na léta 1478–1492, tak počet známých kolků o další dva v podobě pásky (německy Band | geschwungen, 0×17 mm) a květu (německy Blüte | Vierblatt | ohne Zwischenblätter, 0×9 mm).⁹⁵

89 VOIT, *Katalog prvotisků* (viz například č. B-078). Další exempláře zachycuje například MAREK, J. – DRAGOUN, M. *Soupis středověkých latinských rukopisů Národní knihovny ČR: doplňky ke katalogu Josefa Truhláře = Catalogus codicum manu scriptorum Latinorum medii aevi qui in Bibliotheca Nationali olim Universitatis Pragensis asservantur: additamenta ad catalogum Josephi Truhlār. Praha: Národní knihovna České republiky, 2016 (viz č. 3, 8, 40). Jiný svazek se nachází v MZK v Brně, sign. Mk 32.*

90 VKOL, sign. M II 398 (na druhém foliu: „Con[uen]tus Hradistiensis Fr[at]rum Minor[um] 1760.“); VKOL, sign. M I 149 (na prvním foliu: „Conuentu[s] S. Bernardini Extra Brunam“); VKOL, sign. M I 83 (na devátém foliu: „Conventus Lucensis“).

91 Jde o kolek keře (německy Staude) 0×35 mm (viz M II 398), kolek dvojité lilie v kosočtverci (německy Doppellilie) 0×19 mm a tamtéž v kosočtverci zasazený pták či orel v přirozené poloze (německy Vogel / Adler natürlich) 0×21 mm (viz M I 149).

92 VKOL, sign. II 300.041 – TORQUEMADA, J. de. *Expositio super toto psalterio*. Mainz: Peter Schöffer, 4. IV. 1478. (ISTC it00524000). Provenience - na prvním foliu: „Conuent[us] Hradistiensis Fr[at]rum Minor[um] 1759“.

93 VKOL, sign. III 47.837 – SYLVATICUS, M. *Liber pandectarum medicinae*. Venetiis: Marinus Saracenus, 19. V. 1488 (ISTC is00515000). Provenience – na foliu *2r: „Soc[ietat]is Jesv Brunae. [jinou rukou připsáno] Catalogo Inscriptus. Domus Probat: Anno 1606 29. Aug. fol. 304“; na foliu *1r razítko s textem: „BIBLIO: CAESAREAE OLOMUCII“.

94 DOKOUPIL, V. *Bibliografie města Brna. Svazek 1, Počátky brněnského knihtisku: prvotisky*. Brno: Univerzitní knihovna, 1974, s. 86–87 (č. 11); EISERMANN, F. *Verzeichniss der typographischen Einblattdrucke des 15. Jahrhunderts im Heiligen Römischen Reich Deutscher Nation: VE 15. Band II., Katalog A–I*. Wiesbaden: Reichert, 2004, s. 187 (č. A-363).

95 Viz VKOL, sign. II 300.041.

Dílna Wappen der Stadt Prag (EBDB w000161)

Další identifikovanou dílnou zastoupenou v některých bibliotéce uherskohradištských františkánů⁹⁶ je význačný pražský ateliér tzv. monogramisty CW, jehož působení můžeme rámcově vřadit do let 1480–1499 a který na základě prolnutí několika kolků lze ztotožnit i s dílnami Meerweib III a (w003838) a Adler Sechspass III (w003826), čehož si všimá i databáze EBDB. Ani u jedné z dílen není zaznamenán následující (a tudíž nové) nářadí, a sice lev ve štítu (0×23 mm), jednohlavá orlice s atributem koruny (0×32 mm), šestilistá rozeta se dvěma okvětními věnci (0×21 mm) a váleček s olistěným prutem (délka 0×47 mm). Dalším novým je keř s poupětem (0×51 mm, viz nové nářadí č. 33).⁹⁷

Vazba tzv. Mistra rychtářských knih (EBDB neviduje)

Mezi vazbami někdejší uherskohradištské františkánské knihovny nalezneme i další výtvar olomouckého knihvazačského ateliéru, přinášejícího do moravské metropole přinejmenším od 20. let 16. století, patrně pod vlivem zdejších církevních i světských elit, nové raně renesanční trendy šířící se Evropou. Tato významná dílna, na niž upozornil Ivo Hlobil a po něm zevrubněji i Petr Čehovský⁹⁸ zejména skrze studium vazeb rychtářských knih olomouckých fojtů a jejíž činnost není dosud ani zdaleka zmapována, během první poloviny 16. století prokazatelně vázala pro pestrý okruh zákazníků od místního měšťanstva přes olomoucké kanovníky a klášterní konventy až po městské orgány. Příklady uvedené Hobilem a Čehovským lze rozšířit i o exempláře uložené ve VKOL [12]. Předně o výše jmenovaný uherskohradištský konvolut,⁹⁹ při jehož svázání využil olomoucký knihvazač, snad „Lucas Buchbinder“,¹⁰⁰ jako makulaturu v době vazby (tedy nejdříve 1531) již nepotřebný almanach (kalendář) na rok 1530 vytištěný Hieronymem Vietorem ve Vídni o rok dříve,¹⁰¹ což představuje (kromě dnešní efemérnosti) zajímavý střípek dokladující kontakty v oblasti knižního obchodu mezi oběma metropolemi [13]. Další práce ateliéru, shodou okolností paleotypy z oboru medicíny, se od původních vlastníků později přesunuly do biblioték olomouckých františkánů či

96 VKOL, sign. II 300.040 – AUGUSTINUS AURELIUS – BRANT, S. (ed.). *Sermones [1], Sermones ad fratres in eremo; [2], Sermones de verbis domini; [3], Sermones de verbis apostoli; [4], Sermones in epistulam Johannis; [5], Quinquaginta homiliae; [6], Sermones de tempore; [7], Sermones de sanctis*. Basel: Johann Amerbach, 1494–1495 (ISTC ia01308000). Provenience – na foliu b2r: „Jacobi Sabas Vgesd: Sileij ora p[ro] eo“; TAMTĚZ: „Conuent[us] Hradistiens[is] S. Saluatoris“.

97 MZK v Brně, sign. Mk P 64 (ISTC il00346000).

98 HLOBIL, I. Raně renesanční slepotiskové knižní vazby v Olomouci. In: *Od gotiky k renesanci: výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400–1550. III. Olomoucko*. Olomouc: Muzeum umění, 1999, 520–525; ČEHOVSKÝ, P. Vazby rychtářských knih olomouckých fojtů z let 1511–1541. In: *Olomoucký archivní sborník*, 4 (2006). Opava: Zemský archiv v Opavě, 2006, s. 41–92.

99 VKOL, sign. II 300.126 – BENZI, U. *Expositio Ugonis Sen[e]n[sis] super Aforismos Hippocratis: [et] super Commentarium Galeni eius interpretis*. Venetiis: Scotus, 1517 (EDIT 16 CNCE 5369); SAVONAROLA, J. M. *De febribus*. Venice: Christophorus de Pensis, de Mandello, 16. X. 1496 (ISTC is00294000); *[Almanach auf das Jahr 1530]*. Wien: Hieronymus Vietor, 1529. Provenience – na přední desce zlaceným slepotiskem iniciály: „I. K. Z. H.“; na foliu a3r rukou: „Conuentus Hradistiens[is] Fr[at]rum Minorum 1759.“

100 Viz HLOBIL, *Raně renesanční*, s. 523 (kat. č. 424). Zde poukazuje na záznamy v účtech olomoucké městské rady z roku 1537 o zaplacení 1 kopy a 12 grošů knihvazači Lukášovi za svázání nové knihy dlužných pohledávek („das neue Remissorium“). Srovnej KUX, H. *Olmützer Gemeindefinanzen 1530–1630*. Brno: nákl. vl., 1918, s. 53.

101 Jednolist ve dvou fragmentech sejmutých z předního a zadního přideště – horní část o rozměrech 21,5×31 cm, dolní 21×31 cm – obě části na sebe navazují. Tištěno dvoubarevně. Z trojsloupcové sázeného kalendáře zachovaný měsíce: březen (od 2. do 31. 3.), duben (celý), červenec (celý bez názvu), srpen (celý), listopad (celý bez názvu), prosinec (celý). Fragment představuje zhruba polovinu původní velikosti. Viz VKOL, sign. II 300.126/almanach. Po objevení byl sejmut z přideště a samostatně adjustován.

brněnských jezuitů.¹⁰² Z nich je potřeba upozornit na štrasburský tisk z roku 1531, u nějž knihvazač opět použil k vylepení obou předešlých dnes patrně unikátních almanachů na rok 1531 sestavený speciálně pro Moravu moravským rodákem, matematikem, astronomem a lékařem Aegidiem Camillem [14]. K vazbě knihy došlo v roce 1534, neboť toto datum nalézáme vytlačené na přední desce.¹⁰³

II. zahraniční dílny

Rozsah příspěvku nám neumožňuje provést i podrobnou analýzu vyskytnuvších se prací zahraničních knihvazačských ateliérů. Nicméně jejich zastoupení přináší jednotlivé přílohy tabulky. Z nich je patrné, že například u olomouckého i uherskohradištského konventu vidíme u původců vazeb četný výskyt importů zejména z Bavorka (zvláště Norimberk) a Saska (Lipsko), v mnohem menší míře Slezska (Vratislav), kdežto u brněnského konventu drtivě převažují práce domácích dílen. Konkrétně lze zmínit vícečetně se objevující práce lipského knihvazačského ateliéru Valentina Bormanna vedeného v EBDB pod označením Laubstab frei I (EBDB w000107), jenž svázal několik děl lipských a basilejských tiskařů, které následně skončili v bibliotékách františkánů ve Znojmě a Uherském Hradišti. Kromě i jinak hojně zastoupených lipských knihvazačských ateliérů se podařilo určit i práce z Krakova, Vratislavi, Vídně, Pasova, Augšpurku, Řezna, Norimberka nebo Ingolstadtu.

ZÁVĚR

Soustavně pokračující výzkum dochovaných pozdně gotických vazeb na Moravě (se souběžně již déle trvajícím výzkumem kolegů zpracovávajících oblast Čech) nám umožňuje stále detailněji mapovat a rozpoznávat stav a síť knihvazačských ateliérů působících v českých zemích. Díky zvětšujícímu se zpracovanému segmentu tak lze nejen jednotlivé dílny přesněji lokalizovat, ale postupně rekonstruovat i materiálové vybavení dílen knihvazačským nářadím, a na základě toho v některých případech poodhalovat i vlivy zahraniční produkce na domácí prostředí, popřípadě určovat hlavní směry těchto vlivů, u kterých předpokládáme, že vesměs kopírovaly hlavní obchodně-kulturní koridory. V neposlední řadě nám identifikace jednotlivých dílen a jejich přesnější lokalizace umožňuje doplňovat mnohdy chybějící provenienční údaje a přitom lépe pochopit i fungování celého knižního obchodu nejen v českých zemích.

Daří se nám tedy odhalovat i dosud netušené či jen předpokládané vzájemné vztahy u dosud samostatně vedených ateliérů. Na základě kombinace starších i novějších výzkumů to lze dobře dokumentovat na příkladu vazby, u níž se nám dochoval nejen přímý údaj o svázání (*Iste Liber illigat[us] est Anno d[omi]ni 1481 Et est fr[atru]m Ordi[ni]s Carthusien[sis] In olomucz*), ale navíc se nám zde podařila zachytit i mimořádně zajímavá kombinace razidel,

102 VKOL, sign. II 15.449 – FRIES, L. *Spiegel der artzney*. Straßburg: Balthassar Beck, 1529 (VD16 F 2873). Provenience – na titulním listu: „Samuel W [Sab?]“; TAMTÉŽ patrně stejnou rukou i údaj o ceně, který se opakuje i na přední předsádce: „12 g.“; TAMTÉŽ: „Con: Olo: ad S. Bernardinu[m] 1655 [jinou rukou dopsáno] Ord. S. Fran. st. Obs.“; TAMTÉŽ razítko s textem: „BIBLIO: CAESAREAE OLOMUCII“. VKOL, sign. II 15.452 – PARACELUS. *Der grossen Wundartzney*. Augspurg: bey Heynrich Steyner, 1537 (VD16 P 454). Provenience – na titulním listu (téměř nečitelné): „Samuel W [Sab?] [...]“; TAMTÉŽ: „Con: olo: ad S. Bernardinu[m] 1655“; TAMTÉŽ: „BIBLIO: CAESAREAE OLOMUCII“; na předním předešlém (nečitelné – část přední desky chybí a přeškrtnuto): „Hunc librum [...] Joannis Herandj[...] die 8. Agatae: 15[?]6“.

103 VKOL, sign. II 15.467 – IBN BUTLĀN. *Tacuini Sanitatis Elluschasem Elimithar Medici de Baldath [...]*. Argentaroti: apud Ioannem Schottum, 1531 (VD16 M 6777). Provenience – na titulním listu: „Soc[ia]tis Jesv Bruna. [jinou rukou] Domus Probat Catalogo inscriptus Anno 1606 29. Aug. fol. 303“; TAMTÉŽ razítko s textem: „BIBLIO: CAESAREAE OLOMUCII“. Dvoubarevný almanach s dřevořezy tištěný snad ve Vídni nese titul: *Almanach Egidij Camilli auss Merhern, Doctor der ertzney*. Oba z předního i zadního předešlých sejmuté a na sebe navazující fragmenty mají dohromady rozměr 406×313 mm, přičemž představují horní polovinu almanachu.

kde evidujeme kolky hned čtyř dílen Gotische Dachbekrönung frei I (na vazbě dominuje 7 kolky – EBDB w003442), Gotische Dachbekrönung frei III (2 kolky – EBDB w002859), Gotische Dachbekrönung frei IV (2 kolky – EBDB w003443) a Band ornamental (1 kolek – EBDB w002857).¹⁰⁴ Přitom další získané údaje nám umožňují sjednotit nejen všechny výše uvedené dílny do jednoho ateliéru, nýbrž k němu přiřadit i jiné, užívající sady nářadí přičítaných dílnám Lilie zweifach a (EBDB w003446), Olmütz Kartäuserkloster (EBDB w000126), Vierblatt-Blüte frei b (EBDB w003439) a patrně i Blüte frei Raute III (EBDB w003438).¹⁰⁵ Tento velký a materiálně nadmíru dobře vybavený olomoucký ateliér podle nových výzkumů tedy již nemůžeme ztotožňovat pouze s olomouckými kartuziány, neboť očividně vázal i pro jiné klášterní konventy a církevní i světské kruhy. Zdá se, že mnohé ještě více ozřejmí započaté zpracování vazeb z bibliotéky olomouckých augustiniánů kanovníků a z někdejší olomoucké kapitulní knihovny.

V samotném závěru je nutné v rámci výzkumu vazeb upozornit i na zatím upozaděnou roli kovových prvků v knižní vazbě. Důsledné srovnávání například spon či náročnic a jejich umělecké výzdoby nám může doplnit výše uvedené poznatky o další zajímavé informace. Byť nutně sekundární povahy, protože jak známo kování i spony přímo nesouvisely s prací knihvazače, neboť ten je získával již jako hotové produkty od jiných řemeslníků (kovotepců, kovorytců, kovolijců, popřípadě zlatníků), takže stejně jako kolky byly i kování i spony předmětem mezinárodního obchodu.¹⁰⁶ Nicméně právě analýzou používaného kování lze doplnit již získané poznatky o knihvazačských dílnách o informace, jaké druhy kování jednotlivé ateliéry užívaly a odkud je získávaly. Neboť i zde sledujeme různé stupně provázanosti, kdy dílny používaly zcela totožná kování a spony. Za všechny jen v krátkosti uvedme provázanost dílen Brünn Schriftrolle I (EBDB w004269) s Kreuz spitzvoal (EBDB w002844)¹⁰⁷ nebo opět Kreuz spitzvoal s Doppeladler Raute (EBDB w002856) a Blütenstengel frei I (EBDB w003830), kdy zde kromě jiných sledujeme stejné fixační štítky ve formě prutu vinné révy [15].¹⁰⁸ Stejně tak lze u rozličných dílen hojně nalézt i štítky spon s raženým motivem mužské hlavy s čapkou (snad hvězdáře či mudrce – viz [16]). Ostatně zdá se, že tento motiv je ukázkovým příkladem vlivu zahraničních importů na domácí produkci. Zde konkrétně Norimberka,¹⁰⁹ kde místní dílny užívaly naprosto shodný motiv (a nejen ten), který máme hojně doložený i u dílen českých. Leč to už jsou všechno podněty pro jinou samostatnou studii.

104 VKOL, sign. III 300.018.

105 VKOL, sign. III 47.726-III 47.727/ B.

106 NUSKA, B. Typologie českých renesančních vazeb. Terminologie, slohové určování a datování materiálů. In: *Historická knižní vazba 1964–1965*. Liberec: Severočeské muzeum, 1965, s. 19–145; SOJKOVÁ, K. *Kovové prvky v knižní vazbě: terminologie, vývoj, výroba, restaurování a konzervace*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2011.

107 Viz štítky spon s motivem velkého listu, pod nímž je horizontálně položen pás menších (obvykle tří) listů – srovnej s exemplářem z: Benediktinský klášter v Rajhradě, sign. RP 32, který patřil brněnským františkánům (ISTC ih00530000, DOKOUPIL 625b).

108 Viz Benediktinský klášter v Rajhradě, sign. RP 1, RP 6, RP 7, RP 8, RP 9.

109 K tomu stručně již HAMANOVÁ, *Z dějin knižní vazby*, s. 53. Demonstrativně lze uvést příklad z MZK v Brně, sign. MkP 56, kde štítky na přední desce zdobí právě ražba s motivem mužské hlavy s čapkou. Navíc zde disponujeme průkaznou proveniencí: „Hic Liber [...] Est mei Jeronimi monetarii de feltkirchen prope constantiam, que procuravi michi ex lugduna Civitate Francie ad Nurenbergam i[n] anno salustis 1490“. Jak tedy vidno byl lyonský tisk z roku 1490 (ISTC iv00007000) ještě téhož roku dopraven do Norimberka a zde byl i svázán (viz kolky norimberských dílen EBDB w000917 a EBDB w000090).

ZKRÁCENĚ CITOVANÁ BIBLIOGRAFIE:

Adams

ADAMS, H. M. *Catalogue of books printed on the continent of Europe, 1501–1600 in Cambridge libraries*. 2 sv. Cambridge 1967.

Baudrier

BAUDRIER, H. L. *Bibliographie Lyonnaise: recherches sur les imprimeurs, libraires, relieurs et fondeurs de lettres de Lyon au XVIe siècle I.–XIII*. Paris, 1964–1965.

BČ

BOHÁČEK, M. – ČÁDA, F. *Beschreibung der mittelalterlichen Handschriften der Wissenschaftlichen Staatsbibliothek von Olmütz*. Köln, 1994.

Boháček

BOHÁČEK, M. *Evidenční seznam rukopisů Státní vědecké knihovny v Olomouci ze 16.–20. století (pořadová čísla 401–1289)*. Praha, 1979 (strojopis).

Edit 16

Censimento delle edizioni italiane del XVI secolo.

Dostupné z: <http://edit16.iccu.sbn.it/>

ISTC

The Incunabula Short Title Catalogue.

Dostupné z: <http://www.bl.uk/catalogues/istc>

VD16

Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des XVI. Jahrhunderts. Hrsg. von der Bayerischen Staatsbibliothek in München in Verbindung mit der Herzog August Bibliothek in Wolfenbüttel. I. Abt. Verfasser – Körperschaften – Anonyma. Bd. 1–22. Stuttgart 1983–1995.

Dostupné z: <http://www.bsb-muenchen.de/1681.0.html>

LATER GOTHIC BOOK BINDINGS FROM MORAVIAN FRANCISCAN MONASTERIES (BRNO, OLOMOUC, UHERSKÉ HRADIŠTĚ, ZNOJMO)

Summary: This paper deals with the preserved late Gothic bindings of the four Franciscan convents in Moravia, for which we try to identify and further localize the work of the local bookbinder's shops. Contemporary provenance and the analysis of bookbinding tools in use showed that, in the second half of the 15th century, numbers of so far self-managed workshops in Moravia had to merge while other large bookbinding studios had operated independently. These findings make it possible to refine and update a range of data in the most extensive 15th and 16th century book bindings database, the *Einbanddatenbank* (EBDB). The present study is based on the analysis of 167 book bindings with blind tooling, mainly from the collection of the Research Library in Olomouc and the Benedictine monastery in Rajhrad.

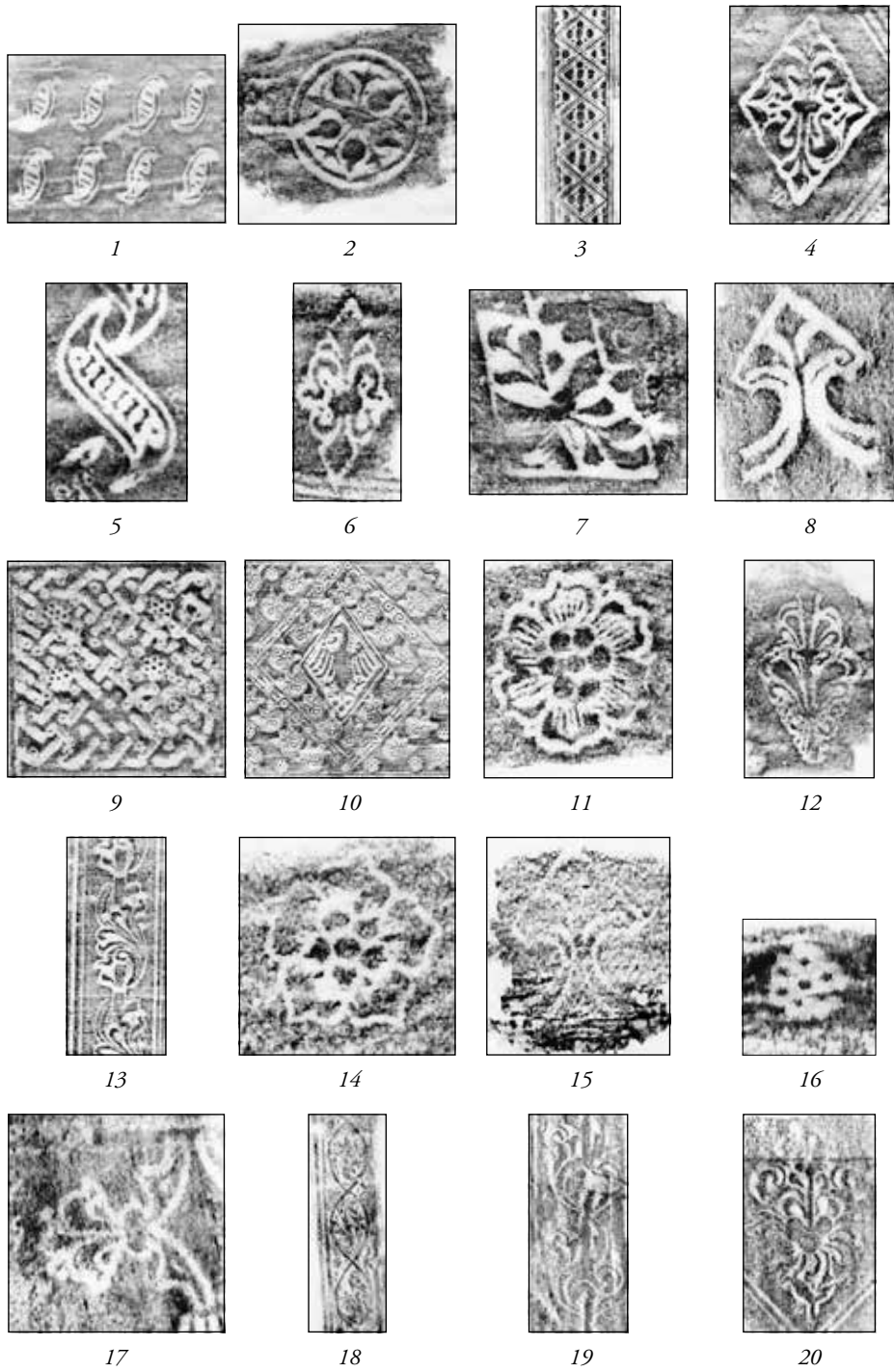
Key words: History of bookbinding, bookbinding workshops, blind tooling, provenance, Franciscans, Brno, Olomouc, Uherské Hradiště, Znojmo, Jan Filipec.

Mgr. Jiří Glonek (*1978)

Vystudoval historii na FF UP v Olomouci. Nyní je zaměstnancem Vědecké knihovny v Olomouci (oddělení historických fondů). Věnuje se zejména studiu starých map a problematice výzkumu historie knižní kultury.

Příloha 1:

Příklady nového slepotiskového nářadí (čísla odkazují na jednotlivé přílohové tabulky).

21

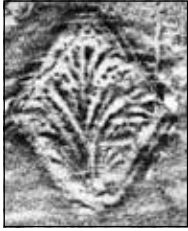
22

23

24

25

26

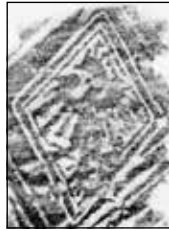
27

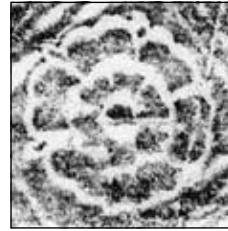
28

29

30

31

32

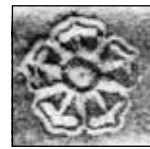
33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

Příloha 2: Knižní vazby brněnských františkánů.

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílka (č. EBDB)	Souběžně s dílnou
II 47.892	ISTC ic00294000	[1487]	s027757	Kreuzblume 0x7 (35), Rosette 0x13 (36), Staude 0x36 (37)	ihs rund w003444	
II 23.829	ISTC ie00178000	1495		Rosette 0x5, Rautengitter 0x21, Rautengerank 0x17	neurčeno	
II 47.993	ISTC ib00138000	1485	s022246, s022247, s022248, s022249, s022253, s022258, s022264		Doppeladler Raute w002856	
II 48.059-II 48.062	VD16 B 1908, ISTC ic00233000, ISTC ir00327000, ISTC ii00161000	1503	s030342, s030343, s030345, s030346, s030347		Blütenstengel frei I w003830	
II 48.107	ISTC ih00513000	1485	s011124, s011125, s011126, s011127, s011130, s011131, s011132, s011133		Meerweib II w000135	
II 48.112-II 48.113	ISTC ia00612000, ISTC ib00457000	1484			Doppeladler Raute w002856	
II 48.223-II 48.224	ISTC ip00258000, ISTC ia00248000	1498	s022279, s022309, s022254, s022303, s022302		Doppeladler Raute w002856	ihs rund w003444
II 48.261	ISTC ia00551000	1492	s030342, s030343, s030344, s030345, s030348		Blütenstengel frei I w003830	
II 48.261-II 48.262	ISTC ia00551000, ISTC ii00178000	1492	s030342, s030343, s030345, s030346, s030348		Blütenstengel frei I w003830	

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílna (č. EBDB)	Souběžné s dílnou
II 48.367/ 1	ISTC ig00185000	1483	s022418, s022419, s022424, s022264, s022265, s022248, s022305, s022250	Stäbchen 0x10, Stäbchen 0x11, Schrift (Ihs) 0x23 (38), Blatt 0x5, Blatt 0x13	Doppeladler Raute w002856	Kopf-Stempel II w002860
II 48.367/ 3	ISTC ig00185000	1483	s022272, s022271, s022273, s022274, s022275, s022270, s022268, s022269		Doppeladler Raute w002856	Kopf-Stempel II w002860
II 11.394-II 11.395	Edit 16 CNCE 6951, Edit 16 CNCE 3537	1508	r002872	Mauresken 0x18	Altstädter Meister w004175 ?	
II 48.515-II 48.517	ISTC ic00045000, ISTC im00319000, ISTC im00263000	[1496]	s027759, s027762, s027764, s027761, s027760, s027758		Doppeladler Raute w002856	Kopf-Stempel II w002860, Ihs rund w003444
II 48.625/ 1	ISTC id00381000	1481	s022412, s022418, s022415, s022271		Doppeladler Raute w002856	Kopf-Stempel II w002860
60.936	ISTC im00466000	[1490]	s022409, s022411, s022417		Kopf-Stempel II w002860	Ihs rund w003444
61.055	ISTC ic00163000	1490	s022006, s022007, s022024, s022028		Kreuz spitzoval w002844	
61.059	ISTC ia00726000	1495	s030485, s030486, s030487		Blüte frei ornamental XV w003869	
61.069-61.072	ISTC ir00194000, ISTC ir00194000, ISTC ir00022000, ISTC ig00178000	[1498]		Rosette 0x14, Blatt 0x12, Schrift 0x19	neurčeno	

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílna (č. EBDB)	Souběžně s dílnou
61.099-61.102	ISTC ii00022000, ISTC ig00176000, ISTC ib00676400	[1493]	s022006, s022007, s022024, s022028		Kreuz spitzoval w002844	
60.654-60.656	ISTC ia00132000, ISTC ig00084500, ISTC ig00088720, ISTC ig00076050, ISTC im00465000	1489	s012114, s012122, s012124		Binder des Helia Ssech w000156	
48.692	ISTC iw00317000	1482	s030342, s030343, s030345		Blütenstengel frei I w003830	
48.722-48.724	ISTC ip00257000, ISTC ib00361000, ISTC ia00744000	[1500]	s027757, s027760, s027762, s027763		ihs rund w003444	Doppeladler Raute w002856
48.736	ISTC ic00134000	1490	s021973, s021977, s021979, s021990	Staude 0x43 (21), Blütenstaude 0x40 (20), Laubstab 0x27 (19)	Kopfstempel VII w002842	
48.783/ a-48.783/ b	ISTC im00092000, ISTC im00094000	1498	s022254, s022261, s022302, s022303, s022304		Doppeladler Raute w002856	ihs rund w003444
M I 149	Boháček 526	[1518]	s027800, s027802, s027803, s027805, s027810, s027811, s027812, s027813, s027815, s027816	Adler 0x21 (26), Lilie 0x19 (27)	Ornament Rolle w003447	
M I 152	BČ 24	[2. polovina 15. století]		Schrift (ihs) 0x20, Kreis 0x3, Rosette 0x6	neurčeno	
M I 155	BČ 27	[1468–1479]		Bogen 0x11, Rosette 0x5, Rosette 0x17, Blatt 0x23, Schrift (ihs) mit Strahlenkranz 0x20, Laubstab 0x30	neurčeno	

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užití nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílňa (č. EBDB)	Souběžné s dílnou
M I 156	BČ 28	[1447–1448]	s020904, s020905, s020906, s020907, s020908		Eiche-Lilie I w002774	
M II 13	BČ 181	[2. polovina 15. století]		Stern-sechsstrahlig 0x10	neurčeno	
M II 108	BČ 240	[2. polovina 15. století]	s027757, s027758, s027759, s027761, s027764		ihs rund w003444	
M II 109	BČ 241	[2. polovina 15. století]	s027757, s027759, s027760, s027761, s027764		ihs rund w003444	Doppeladler Raute w002856
III 47.767-III 47.768	ISTC ib00557000, ISTC ir00258000	1478	s022409, s022410, s022411, s022412, s022413, s022414, s022416		Kopf-Stempel II w002860	
III 47.821/ 1	ISTC ih00160000	1498	s027764, s027763, s027760, s027759		ihs rund w003444	Doppeladler Raute w002856
III 27.394	Edit 16 CNCE 59093	1507	r001645, s025223, s025217	Vierblatt 0x2, Rosette 0x5, Kopfstempel 0x17, Blüte? 0x12	Slatkonja-Meister w003131 (Videň)	
RP 66	ISTC ih00289000	1483	s022423, s022411	Kreuzblume 0x16 (40), Schrift (gracia) 0x37 (41)	Kopf-Stempel II w002860	ihs rund w003444
RP 47	ISTC ie00127000, ISTC ip00769000	1481	s022307, s022255, s022258, s022265		Doppeladler Raute w002856	
RP 120	ISTC is00049000	1495		Rosette 0x5, Rosette 0x13, Schrift (ihus) 0x21, Rautengerank 0x26	neurčeno	
RP 32	ISTC ih00530000	1496	s022007, s022032, s030345		Kreuz spitzoval w002844	Blütenstengel frei I w003830

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílňa (č. EBDB)	Souběžně s dílnou
RP 3	ISTC ip00051500	1487-1488	s030342, s030343, s030345, s030347		Blütenstengel frei I w003830	
RP 6	ISTC ij00563000	1500	s022302, s022254, s022261, s022276, s022268, s022259, s022279	Stäbchen 0x8, Blatt? 0x10 (34)	Doppeladler Raute w002856	
RP 7	ISTC ib00500000	1494	s022303, s022302, s022254, s027759		Doppeladler Raute w002856	ihs rund w003444
RP 8	ISTC ib00500000	1494	s027759		Doppeladler Raute w002856	ihs rund w003444
RP 9	ISTC ib00500000	1494	s022302, s022303, s027759, s027763, s027764	Rosette 0x20 (39)	Doppeladler Raute w002856	ihs rund w003444
RP 11	ISTC is00135700, ISTC id00174000	1500	s027759, s027763, s022309		Doppeladler Raute w002856	ihs rund w003444
RP 1	ISTC ip000051500	1487-1488	s030343, s030345, s030348	Rosette 0x6, Blatt? 0x10	Blütenstengel frei I w003830	
RP 2	ISTC ip000051500	1487-1488	s030343, s030345, s030348	Rosette 0x6	Blütenstengel frei I w003830	
RP 10	ISTC ig00381000, ISTC if00170000, ISTC ip00720000	1496	s014007, s014018, s014011, p001308		Blumenstock II w001532 (Norimberk)	Blumenstock I w002165

Příloha 3: Knižní vazby uherskohradištských františkánů.

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílňa (č. EBDB)	Souběžně s dílnou
II 300.038	ISTC ic00146000	1490	s011165, s011150, s011154		Gotische Dachbekrönung frei II w000136	
II 300.039/1	ISTC ig00186000	1488	s027124, s027125	Staude 0x29 (12)	Blüte frei ornamental XI w003354	
II 300.039/3	ISTC ig00186000	1488	s027123, s027124, s027125		Blüte frei ornamental XI w003354	
II 300.040	ISTC ia01308000	[1495]	s012305, s012306, s012316, s012318, s012321, s012325, s012330	Ranke 0x47 (32), Rosette 0x21 (31), Adler 0x32 (30), Löwe 0x23 (29)	Wappen der Stadt Prag w000161	Meerweib III a w003838, Adler Sechspass III w003826
II 300.041	ISTC it00524000	1478	s027698, s027703, s027704, s027708, s027709, s027713	Band 0x17, Blüte 0x9 (28)	Sechsbblatt-Blüte zweifach frei I w003440	
II 300.042	ISTC ib00141000	1492	s031056, s013779, s013782, s031054, s031055, s013770, s013771		Adler/Schedel Meister w000298 (Norimberk)	
II 300.043	ISTC ip00527000	1497		Palmette 0x30, Adler 0x13, Rosette 0x23, Adler 0x32, Rosette 0x15, Lilie 0x20	neurčeno	
II 300.044	ISTC im00441000	[1485]	s008902, s008904, s008905, s001280		Laubstab frei I w000107 (Lipsko)	
II 300.045	ISTC ip00089000	[1474]	s022366, s022367, s022368, s022369		Kopfstempel I a w002858	

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílka (č. EBDB)	Souběžně s dílnou
II 300.047	ISTC ib00928000	1495	s021998, s021999, s022000, s022002, s022004, s022005, s022009	Staude 0x21 (22), Blatt 0x29 (s022009 obráceně, 23)	Kreuz spitzoval w002844	
II 300.048/2	ISTC ir00010000	1486	s011324, s011325, s011328, s006468		Laubstab frei IV w000139 (Lipisko)	
II 300.048/1	ISTC ir00010000	1486	s011324, s011325, s011328, s006468		Laubstab frei IV w000139 (Lipisko)	
II 300.059	ISTC ib00927000	1489	s022226, s022227	Rosette 0x15, Lilie 0x25, Rosette 0x4	Blüte frei Raute II w002854	Blume frei II w003368
II 300.060	ISTC ib00349000	[1489]	s022226, s022227	Rosette 0x15 (14), Lilie 0x25, Rosette 0x4 (16), Kreuzblume 0x16 (15)	Blüte frei Raute II w002854	Blume frei II w003368
II 300.061/ a-II 300.061/ b	ISTC ia01246000, ISTC ia01346000	1494	r003174	Kreuzblume 0x14 (17), Laubstab 0x14 (rolle, 18)	Brünn Schriftrolle I w004269	
II 300.062	ISTC in00067000	1476	s027222	Rautengitter 0x18 (3), Rosette 0x4	Blume frei II w003368	
II 300.065	ISTC ig00708000	[1496]		Rosette 0x18, Lilie 0x24, Rautengerank 0x40, Rosette 0x27, Adler 0x25, Staude 0x33, Staude 0x18	neurčeno	
II 300.066/ a-II 300.066/ b	ISTC ia00623000, ISTC ij00133000	[1498]		Rosette 0x11, Blüte 0x14, Rautengerank 0x34	neurčeno	
II 300.067	ISTC ih00289000	1483	s011143, s011145, s011146, s011149, s011150		Gotische Dachbekrönung frei II w000136	

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí nevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílňa (č. EBDB)	Souběžné s dílnou
II 300.071	ISTC ih00125000, ISTC in00180000, ISTC in00190000, ISTC ia00604000	[1479]		Lilie 0x25 (4), Lilie 0x20 (6), Kreuzblume 0x16 , Schrift (mm) 0x17 (5), Kreuzblume? 0x23 (7), Rosette 0x4	Blume frei II w003368	
II 300.072	ISTC ih00038000	[1484]		Blüte 0x21, Rosette 0x11, Rosette 0x14, Ornament? 0x7	neurčeno	
II 300.073	ISTC ia00716000	1488	s027123, s027124, s027125		Blüte frei ornamental XI w003354	
II 300.085	ISTC ib00031000	1491	s021629, s021638, s021646	Rosette 0x20 (11)	Blüte frei IV böhmisch w002824	
II 300.101	ISTC ib01219000	[1498]	s009557, s009558, s009559, s009560		Laubstab frei III w000115 (Lipsko)	
II 300.124	ISTC ij00188000	1484	r001279, s020749, s020751, s020752, s020753	Rautengerank 0x43	Blüte frei II w002758 (Augšpurk)	
II 300.126	EDIT 16 CNCE 5369, ISTC is00294000	[1529- -almanach]		Schelle 0x17, Mauresken 0x18 (rolle), Trommel-Kandelaber-König-Weib 0x17 (rolle), Rosette 0x9, Blüte 0x8	Tzv. Mistr rychtářských knih (EBDB neeviduje)	
II 300.148	ISTC ia00331500	[1479]		Lilie 0x19, Löwe 0x30, Adler 0x30, Schrift (maria) 0x19, Rosette 0x5, Rosette 0x7, Rosette 0x18, Rosette 0x18, Stern- sechstrahlig 0x5, Stern-sechstrahlig 0x8, Blattwerk 0x30, Blatt 0x10	neurčeno	
II 300.155	ISTC ib00140000	1491		Palmette 0x22, Stern-achtstrahlig 0x13, Rautengerank 0x29, Kreuzblume 0x14, Lilie 0x29	neurčeno	

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dĺina (č. EBDB)	Souběžně s dílnou
II 300.156	ISTC ib01337000	1500	s010391, s010393, s010394, s010395, s010396, s010398, s010501, s010505, s010509		[Herzogenburg] Augustiner- Chorherrenstift w000125	
III 300.005	ISTC ig00363000	1474	s027222	Rosette 0x4 (9), Kreis 0x1 (9), Kreis 0x4 (10), Wappen (Filipec) 0x27 (10), Stäbchen 0x5 (9), Stäbchen 0x7 (9), Stäbchen 0x10 (9), Blüte 0x9 (10)	Blume frei II w003368	
III 300.019	ISTC ib00568000	1480	s024487, s024488, s010224?	Hund/Falbwesen? 0x40	Stempelblüte frei V a w003039 (Bavorsko/ Lübeck?)	Lübeck Schwedischer Buchführer w000905?
III 300.025	ISTC ib00982000	1474	s022219, s022220, s022224, s022225, s022228, s022232, s022233, s022234, s030499	Laubstab 0x24 (13)	Blüte frei Raute II w002854	
III 300.026	ISTC im00234000	[1472]		Stäbchen 0x19, Ornamente 0x3, Rosette 0x15, Band 0x19, Kreuzblume 0x20	neurčeno	
III 300.027/6	ISTC ib00610000	[1502]		Rosette 0x28, Staude 0x44, Rautengerank 0x36, Staude 0x22, Staude 0x22	neurčeno	
III 300.028/ 1, 2	ISTC in00133000	[1472]	s007114, s007128, s007135, s007137		Nürnberg Minoritenkloster w000087 (Norimberk)	

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílňa (č. EBDB)	Souběžné s dílnou
III 300.028/ 4	ISTC in00133000	[1472]	s007128, s007135, s007137, s007138, s007146	Blattwerk 0x30	Nürnberg Minoritenkloster w000087 (Norimberk)	
III 300.028/ 3	ISTC in00133000	[1472]	s002977, s002981, s002984, s002989		Jerg Wirffel w000052 (Ingolstadt)	
III 300.029/ 1, 5	ISTC ia00874000	1485	s008902, s008903, s008904, s008905		Laubstab frei I w000107 (Lipsko)	
III 300.029/ 2	ISTC ia00874000	1485	s008902, s008903, s008904, s008905		Laubstab frei I w000107 (Lipsko)	
III 300.029/ 3	ISTC ia00874000	1485	s008902, s008903, s008904, s008905		Laubstab frei I w000107 (Lipsko)	
III 300.029/ 4	ISTC ia00874000	1485	s001257, s004049, s030687	Rosette 0x37	Rosette fünfbliättrig, Stil Nürnberg w000895 (Norimberk?)	
III 300.030	ISTC ig00494000	1479	s000298, s012901, s012798	Eichel 0x12, Pegasus 0x38, Lilie/Staude 0x17, Lilie 0x25, Ast 0x10, Vogel 0x13	Ave Maria I w000333 (Augšpurk)	
III 300.031	ISTC ia01241000	1479		Kreuzblume 0x10	neurčeno	
III 300.033	ISTC ii00147000	1479		Blatt 0x20, Blatt 0x14, Blatt 0x20, Blattwerk 0x37, Kreuzblume 0x12, Ornamente 0x25, Blatt 0x25	neurčeno	

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílna (č. EBDB)	Souběžně s dílnou
III 300.034	ISTC ia00869000	1477	s022366, s022367, s022368, s022369, s022370		Kopfstempel I a w002858	
III 300.035	ISTC ig00446000	[1472]	s027513, s027514, s027515, s027516, s027518, s027522, s027523, s027525	Lilie 0x18 (24), Staude 0x34 (25)	Lilie zweifach frei w003415	
M IV 7	BČ 384	rkp. [konec 15. století]	s030342, s030345, s030346		Blütenstengel frei I w003830	
M IV 3	BČ 380	rkp. [15. století.]		Band 0x24, Rosette 0x17, Kreuzblume 0x11	neurčeno	
997.630	ISTC ip00719000	1486		Kreuzblume 0x10	neurčeno	
997.631	EDIT 16 neuvádí	1508		Rosette 0x4, Rosette 0x7, Mensch 0x18, Ranke 114x11	neurčeno	
M II 398	B 1165	rkp. [1. polovina 16. století]	s027798, s027799	Staude 0x35	Ornament Rolle w003447	

Příloha 4: Knižní vazby znojenských františkánů.

Signatura (VKOL)	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užité nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílna (č. EBDB)
II 47.998	ISTC ib00125000	[1473]	s027222	Blüte 0x9, Kreuzblume 0x16 (8), Lilie 0x25, Stäbchen 0x10, Stäbchen 0x4, Schrift (mm) 0x17	Blume frei II w003368
II 48.374	ISTC ih00201000	[1479]		Krone 0x18, Rosette 0x11, Kreis 0x8, Kreis 0x3, Vierblatt 0x14, Ornamente 0x23, Dreiblatt 0x7, Beere 0x11, Blatt 0x11, Blatt 0x13	neurčeno
II 47.933-47.934	ISTC io00152000, ISTC ij00649000	1483		Kreuz 0x6, Kreis 0x2	neurčeno (Itálie?)
48.761-48.768	ISTC ib01108000, ISTC ib00254000, ISTC ia01148000, ISTC if00317000, ISTC id00154000, ISTC ip00575000, ISTC ib00043000, ISTC it00270000	1495		Adler 0x11, Löwe 0x14, Staude 0x23, Staude 0x25, Rosette 0x10, Ranke 0x31, Rautengerank 0x27	neurčeno
48.886	ISTC it00048000	1498	s026931, s026934, s026935, s026936, s026938, s026939, s026940, s026941, s026942	Lilie 0x25	Adler in Schild II w003333
60.717-60.719	ISTC it00122000	1496		Staude 0x26, Rosette 0x6, Rautengerank 0x39	neurčeno
48.773	ISTC ia00918000	1493		Lilie 0x24, Stern 0x5, Rosette 0x13	neurčeno
61.046	ISTC in00074000	1482	s022257, s022248, s022251, s022250, s022249, s022305, s022255		Doppeladler Raute w002856
48.652-48.656	ISTC iv00204530, ISTC iv00223000, ISTC ic00763400, ISTC iv00196900, Boháček 1286	[1. polovina 16. století]	s004021, s008903, s008904		Laubstab frei I w000107 (Lipsko)

Signatura (VKOL)	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užité nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílna (č. EBDB)
M I 173	BČ41	rkp.	s027657, s027658, s027659, s027660, s027662, s027663	Dreiblatt ?, Stäbchen ? (nelze změřit - špatný otisk)	Adler rund w003434 (Videň?)
III 47.823	ISTC ic00727000	1486	r000652, s001685, r000682		Hirsch-Rolle III w000398 (Řezno)
III 47.712/ 1	ISTC ib00544000	1475	s022246, s022248, s022258, s022259, s022260, s022292		Doppeladler Raute w002856
III 47.712/ 2	ISTC ib00544000	1475	s022246, s022249, s022250, s022251, s022254, s022258, s022261, s022262, s022263		Doppeladler Raute w002856
48.774-48.775	ISTC ic00162000, ISTC ic00145000	1490	s022264, s022308, s022256, s022307, s022248, s022305, s022251, s022306, s022261		Doppeladler Raute w002856
II 48.126	ISTC ij00258000	[1473]		Schrift (ins) 0x23, Lilie 0x20, Vierblatt 0x7, Dreiblatt 0x11, Rosette 0x11, Kreis 0x4, Blatt 0x16, Rosette 0x19	neurčeno

Příloha 5: Knižní vazby olomouckých františkánů.

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užité nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílna (č. EBDB)	Souběžně s dílnou
M I 339	BČ 142	rkp. 1487	s027788, s027796, s027795, s027793		Lilie zweifach a w003446	
II 48.090-II 48.091	ISTC im00533000, ISTC iv00342000	1485	s027788, s027789, s027787, s027785, s027786, s027791		Lilie zweifach a w003446	
II 47.937	ISTC ir00197000	1493	s027785, s027790		Lilie zweifach a w003446	
II 47.873	ISTC ia00717000	1488	s027788, s027789, s027787, s027785, s027786		Lilie zweifach a w003446	
III 47.745	ISTC in00063000	1478	s027788, s027787, s027786, s027792, s027794, s022324, s022331		Lilie zweifach a w003446	Band ornamental w002857
48.890-48.896	ISTC ip01023000, ISTC ii00010000, ISTC ia01394000, ISTC ib01102800, ISTC ic00075000, ISTC ii00208500, ISTC ih00242000	[1495]	s022219, s022223, s02225	Rosette 0x15	Blüte frei Raute II w002854	
II 48.299-II 48.300	ISTC in00081000, ISTC ip00110000	1487	s022218, s022224, s022226, s022222		Blüte frei Raute II w002854	
II 48.134-II 48.135	ISTC ij00331000, ISTC ih00323000	1481	s030499, s022227, s022224, s022226		Blüte frei Raute II w002854	

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílna (č. EBDB)	Souběžně s dílnou
48.887-48.889	ISTC ih00271000, ISTC it00294000, ISTC is00109000	[1485]	s022221, s022222, s022219, s022218, s022220		Blüte frei Raute II w002854	
III 47.811	ISTC ii00244000	1485	s010393, s010395, s022233		[Herzogenburg] Augustiner- Chorherrenstift w000125	Blüte frei Raute II w002854
II 48.095	ISTC ip00463000	1485	s010393, s010394, s010395, s010502, s010503, s010504, s010509		[Herzogenburg] Augustiner- Chorherrenstift w000125	
II 47.976-II 47.980	ISTC ia00554000, ISTC ij00390000, BČ 387, BČ 388	1477	s022366, s022367, s022368, s022369, s022370	Rosette 0x7	Kopfstempel I a w002858	
48.645-48.646	ISTC ia00810000, ISTC ib00160000	1483	s022370, s022406		Kopfstempel I a w002858	
M I 264	BČ 85	rkp. [post 1455]	s027665, s027666, s027667, s027668, s027669, s027670		Adler mit Krone Raute w003435	
M I 263	BČ 84	rkp.	s022328, s022319, s022320		Band ornamental w002857	
II 47.970	ISTC ip00756000	1478	s022332, s022329, s022324	Kreis 0x4, Band 0x11 (1)	Band ornamental w002857	Lilie zweifach a w003446
II 48.187-II 48.188	ISTC is00047000, ISTC ie00044000	1491		Wirbelfigur? (nezřetelné)	neurčeno	
48.717	ISTC ih00041000	1496	s022007, s022032, s030345	Wirbelfigur? (nezřetelné)	Kreuz spitzoval w002844	Blütenstengel frei I w003830

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí nevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílňa (č. EBDB)	Souběžné s dílnou
60.857-60.862	ISTC ib00897000, BČ neuvádí, ISTC ir00099000, ISTC ij00406800, VD16 J 252, VD 16 F 2206, VD16L 1736	1505	s021999, s022000, s022001, s022002, s022003, s021998, s022005		Kreuz spitzoval w002844	
M I 254	BČ 77, ISTC ip00884900	rkp. + inc. [1486]	s022025		Kreuz spitzoval w002844	
II 48.101	ISTC ib00573000	1482	s021358, s021339, s021352, s021346, s021331, s021334, s021350, s021335, s021332, s021338, s021340, s021348, s021343, s021362, s021337, s021342, s021344, s021347		Doppeladler Raute I a w002813	
II 48.415-II 48.416	ISTC ia00287000, ISTC ij00493000	1474	s022281, s022282, s022283, s022284, s022285, s022286, s022287, s022278		Doppeladler Raute w002856	
II 48.054-II 48.055	ISTC ij00436000, ISTC ir00016000	1481	s022274	Hirsch 0x22 (43), Kreuzblume 0x16, Doppellilie 0x25 (44), Vierblatt 0x25 (45), Dreiblatt 0x11	Doppeladler Raute w002856	
III 47.704/ 1	ISTC ir00007000	1474	s022261, s022265, s022267, s022268, s022252	Stäbchen 0x18	Doppeladler Raute w002856	
II 48.397	ISTC ig00048000	1487	s022282?	Blattwerk 0x22 (42), Bogen 0x23	Doppeladler Raute w002856?	

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užití nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílna (č. EBDB)	Souběžně s dílnou
II 48.050	ISTC is00653000	1487	s020714, s020726, s020724, s020725, s020728, s020732, s020731, s020722, s020723, s020740		Band ornamental III w002757	
48.856-48.863	ISTC is00030000, ISTC ip00977000, ISTC it00446100, ISTC ip00244000, ISTC ip00879000, ISTC ir00091000, ISTC ia00078000, ISTC it00296000	1499		Kreuzblume 0x10	neurčeno	
III 47.810	ISTC ib01001000	1486	s020517, s027111, s020514, s027113		Christus Schriftband w002740 (Slezsko?)	
II 48.109-II 48.111	ISTC ip00462000, ISTC im00319000, ISTC im00533000	[1489]	s030494, s030495, s030498, s030489	Kreuzblume 0x15, Schrift (maria) 0x27	Lilie quadratisch vierfach frei II a w003870 (Wien-Neustadt?)	
II 48.106	ISTC ij00117000	1486	s011346 (dupl. s011366), s011359 (dupl. s011345), s011365, s011362 (dupl. s011349)		Laubstab frei VI w000141 (Lipsko)	Laubstab frei V w000140

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užití nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílna (č. EBDB)	Souběžné s dílnou
III 47.897/ 2 (2, 3)	ISTC ip00051000, ISTC if00002000	1492	s011346 (dupl. s011366), s011359 (dupl. s011345), s011365, s011367 (dupl. s011348)		Laubstab frei VI w000141 (Lipsko)	Laubstab frei V w000140
III 47.760	ISTC ib00816000	1473	s032802, s032803, s032804, s032805, s032806, s032810, s032811, s032812, s032813, s032814, s032819, s032820, s032856, s032857, s032809	Blatt 0x7	Johanneskopf w004322 (Vratislav)	Werkstatt W w004349
61.078	ISTC ii00222300	1489	r000682 (dupl. r000654)	Rosette 0x14	Hirsch-Rolle III w000398 (Řezno)	
M 1 265	BČ 86	rkp. [1460]	s032905, s032908, s032894, s032895, s032856		Johanneskopf w004322 (Vratislav)	Werkstatt W w004349
48.649-48.651	ISTC iw00003000, ISTC ia00763000, ISTC ia00764000	1486	s015718 (dupl. s022802), s018341, s015719, s022803, s022804, s022805, s022806		Meister der Blumengebinde w002301 (Pasov)	Ornament frei I w002880
34.859-34.860	ISTC ip00719000, ISTC ip00619000	1489	s024931, s024932, s024934, s024935, s024936, s024937, s024938		Heilige Barbara Krakau w002478 (Krakov)	

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílka (č. EBDB)	Souběžně s dílnou
48.801-48.812	VD16 ZV 10902, ISTC ip00574000, ISTC it00270300, ISTC ia00203000, ISTC it00296000, VD16 B 1716, ISTC is00774800, ISTC im00331000, ISTC ij00028000, ISTC iw00054000, ISTC ia00256000, VD16 ZV 29666	1516	s009454, s009455, (č. EBDB)	Ornamente 0x12 (rolle), Ranke 0x15 (rolle)	bez názvu w002045 (Norimberk?)	
II 48.427	ISTC ip00466000	1500	r000079 (dupl. r000486), s011333, s011337, s028850 (dupl. s004044)		Blüte frei ornamental I w000882 (Lipsko)	bez názvu w003890
II 48.288-II 48.295	ISTC ic00750900, ISTC ig00192000, ISTC ic00186000, ISTC ir00257000	1479		Blattwerk 0x35, Kopfstempel 0x18, Kopfstempel 0x17, Rosette 0x10, Rosette 0x6, Band 0x14	neurčeno	
II 48.423	ISTC ic00871000	1478		Blumentopf 0x15, Rosette 0x14, Vierblatt 0x13, Lilie 0x15, Lilie 0x27, Laubstab 0x34	neurčeno	
48.813-48.818	Adams S 1403, VD16 ZV 7997, ISTC ih00276000, ISTC ip00935850, ISTC ir00073000, VD 16 J 115	1504	s028159, s028157 (dupl. s015031, s015033)		Kreuzquadrat I w003508 (Řezno)	Halbbände w002258

Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užitá nářadí (č. EBDB)	Nářadí nevidované EBDB (rozměry v mm, v závorce č. obr. s novým nářadím)	Dílňa (č. EBDB)	Souběžné s dílnou
60.998-61.000	ISTC ib00351000, ISTC ib00360000, ISTC ir00338000	1493		Blatt 0x14, Stern-sechsstrahlig 0x5	neurčeno	
48.772	ISTC in00260000	1496		Löwe 0x20, Staude 0x22, Laubstab 0x22, Band 0x30	neurčeno	
M 179	BČ 16	rkp.		Löwe? 0x17, Rosette 0x5	neurčeno	
16.930-16.933	Baudrier 8/434, VD16 C 6500, ISTC ip01080000	1518		Katharina 0x39, Dreiblatt 0x17, Ornamente 0x15 (rolle), Staude 0x23	neurčeno	
61.092-61.093	ISTC ii00092000, VD16 N 1518	1501	s003618, s036210 (nebo s030361?), s004811?, s000839, s003252, s000476	Adler 0x15, Staude 0x10	Christuskopf w000207 (Sasko)	Kapuziner w000801
61.094	ISTC ii00022000	1489		Staude? 0x20, Staude 0x19	neurčeno	
II 48.201	ISTC ic00236000		r000636, r000637, r000642		Jagd-Rolle V w002144 (Augšpurk)	
II 48.068	ISTC ib00561000	1479		Rosette 0x15, Bogen 0x19, Rosette 0x5, Blatt 0x8, Eichel 0x10	neurčeno	
M 1352	BČ 151	rkp. [1481]		Kopfstempel 0x15, Rosette 0x8, Laubstab 0x30, Rosette 0x19, Kreuzblume 0x15	neurčeno	
M 1353	BČ 152	rkp.		Band 0x18, Kreis 0x3, Kreis 0x8, Staude 0x10, Staude 0x15, Rosette 0x9, Adler 0x20, Adler 0x32, Rosette 0x17, Rosette 0x22	neurčeno	

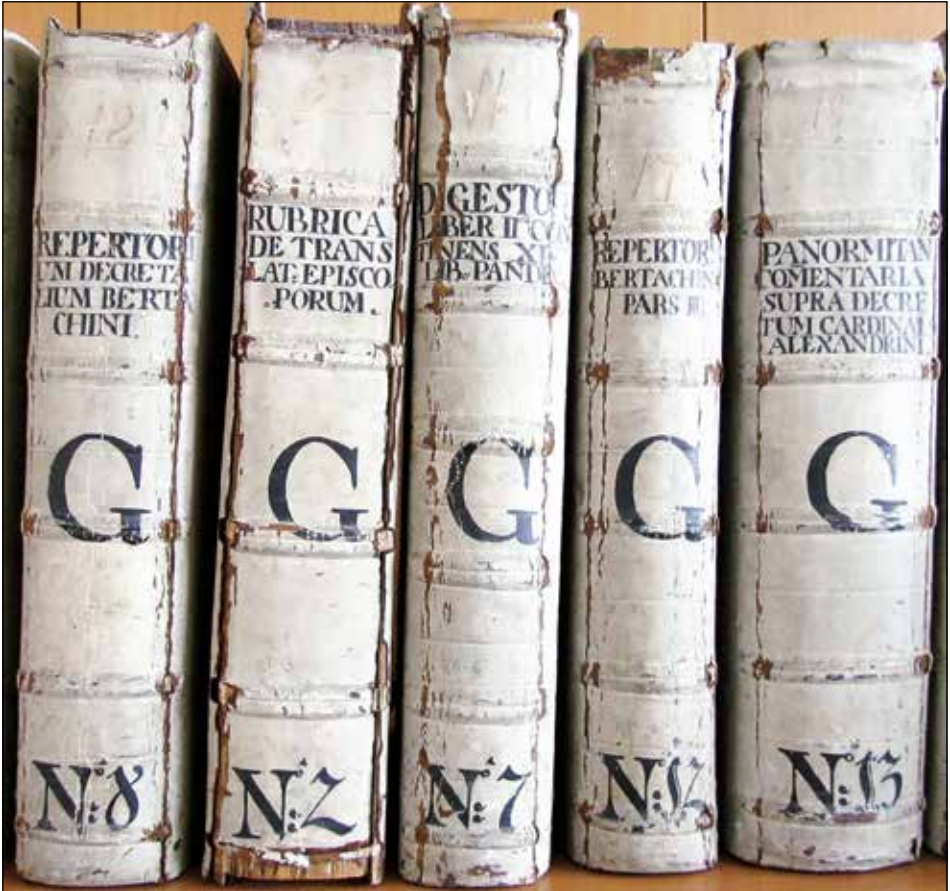
Signatura	Bibliografická citace děl v konvolutu	Datace vazby (non ante)	Užité nářadí (č. EBDB)	Nářadí neevidované EBDB (rozměry v mm, v závoře č. obr. s novým nářadím)	Dĺina (č. EBDB)	Souběžně s dĺinou
60.915-60.916	ISTC ia00829000, ISTC in00083000	1496		Kreuzblume 0x12, Blumenstrauß 0x20	neurčeno	
60.947-60.949	ISTC is00456000, ISTC in00085000, ISTC ip00842000	1492		Adler 0x15, Doppellilie 0x18, Rosette 0x21, Blatt 0x35	neurčeno	
15.006	Edit16 CNCE22557	1502		Staude 0x25, Rosette 0x9, Stern- sechsstrahlig 0x6, Rautengerank 0x31	neurčeno	

Obrazová příloha k článku J. Glonka

Obrázek č. 1: Pozdně gotický štítek na přední desce s údaji o titulu a signaturou. VKOL, sign. M II 108.

Obrázek č. 2: Fragment tzv. řetězové vazby s okem spojovací spony a prvním článkem řetězu. VKOL, sign. III 300.019.

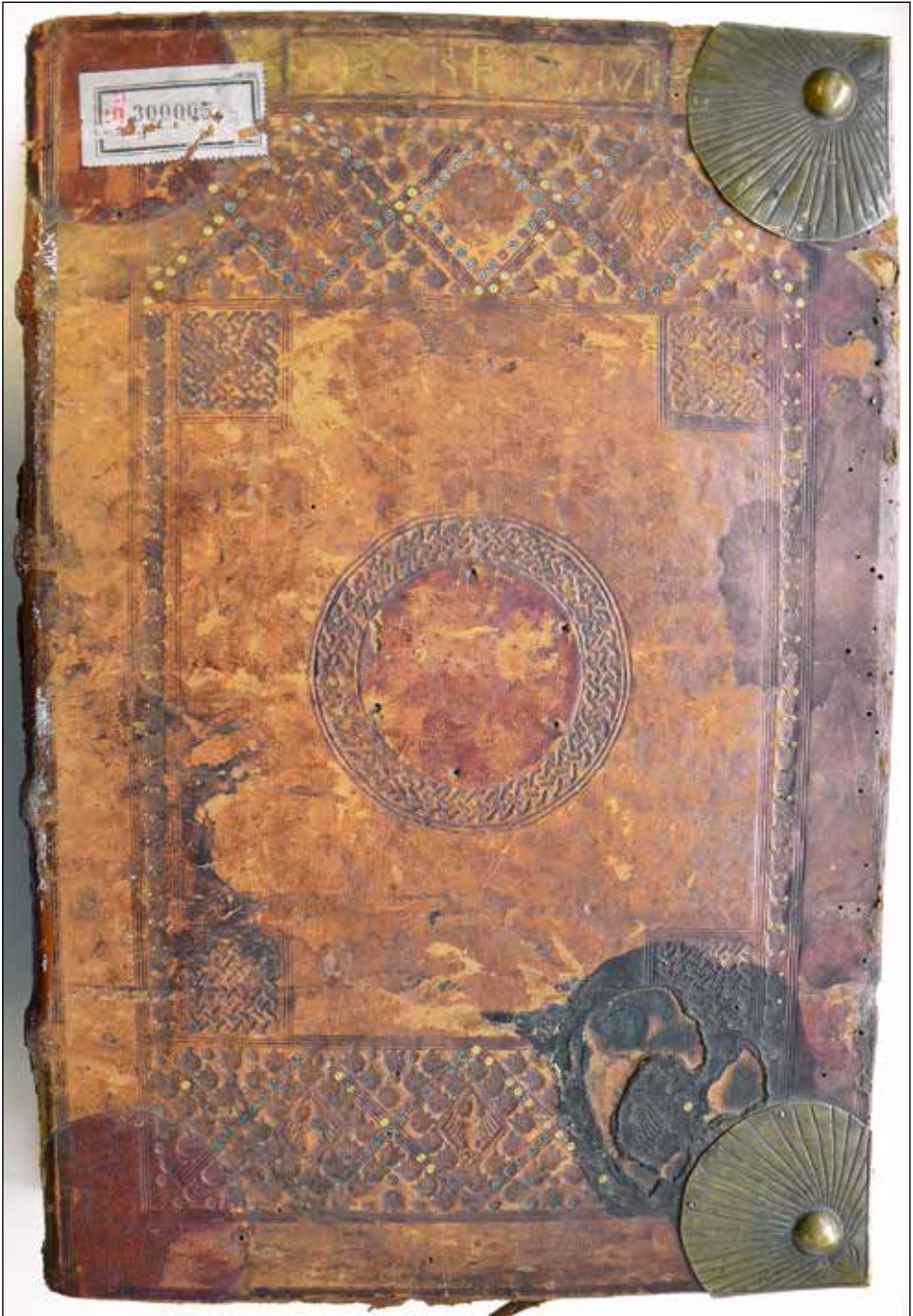
Obrázek č. 3: Barokní unifikovaná úprava hřbetů u brněnských františkánů. Benediktinský klášter v Rajhradě.

Obrázek č. 4: Barokní unifikovaná úprava hřbetů u olomouckých františkánů. VKOL.

Obrázek č. 5: Unifikovaná úprava hřbetů u františkánů v Uherském Hradišti. VKOL.

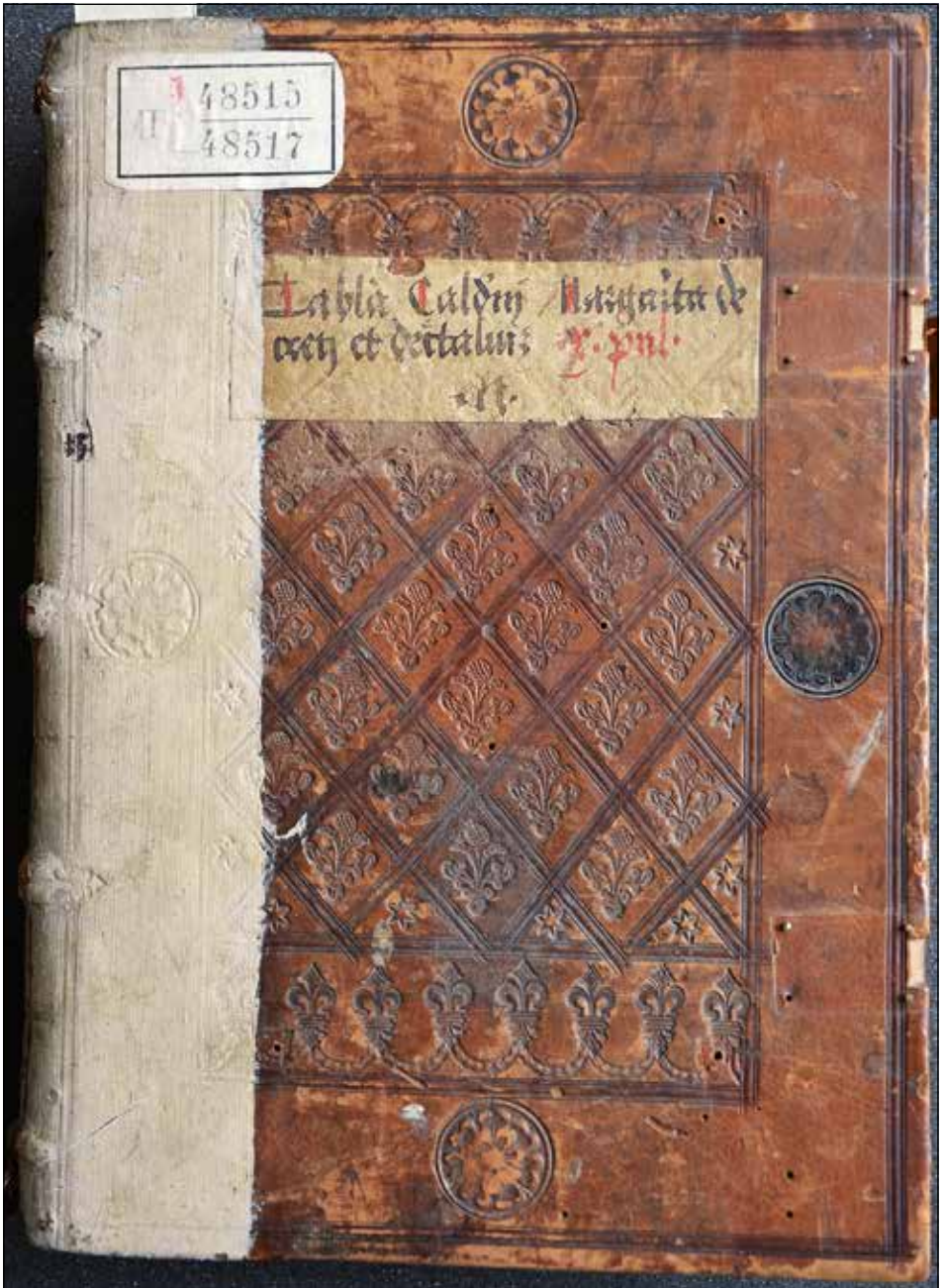
Obrázek č. 6: Přední deska vazby Gratiánových Dekretů. VKOL, sign. III 300.005.

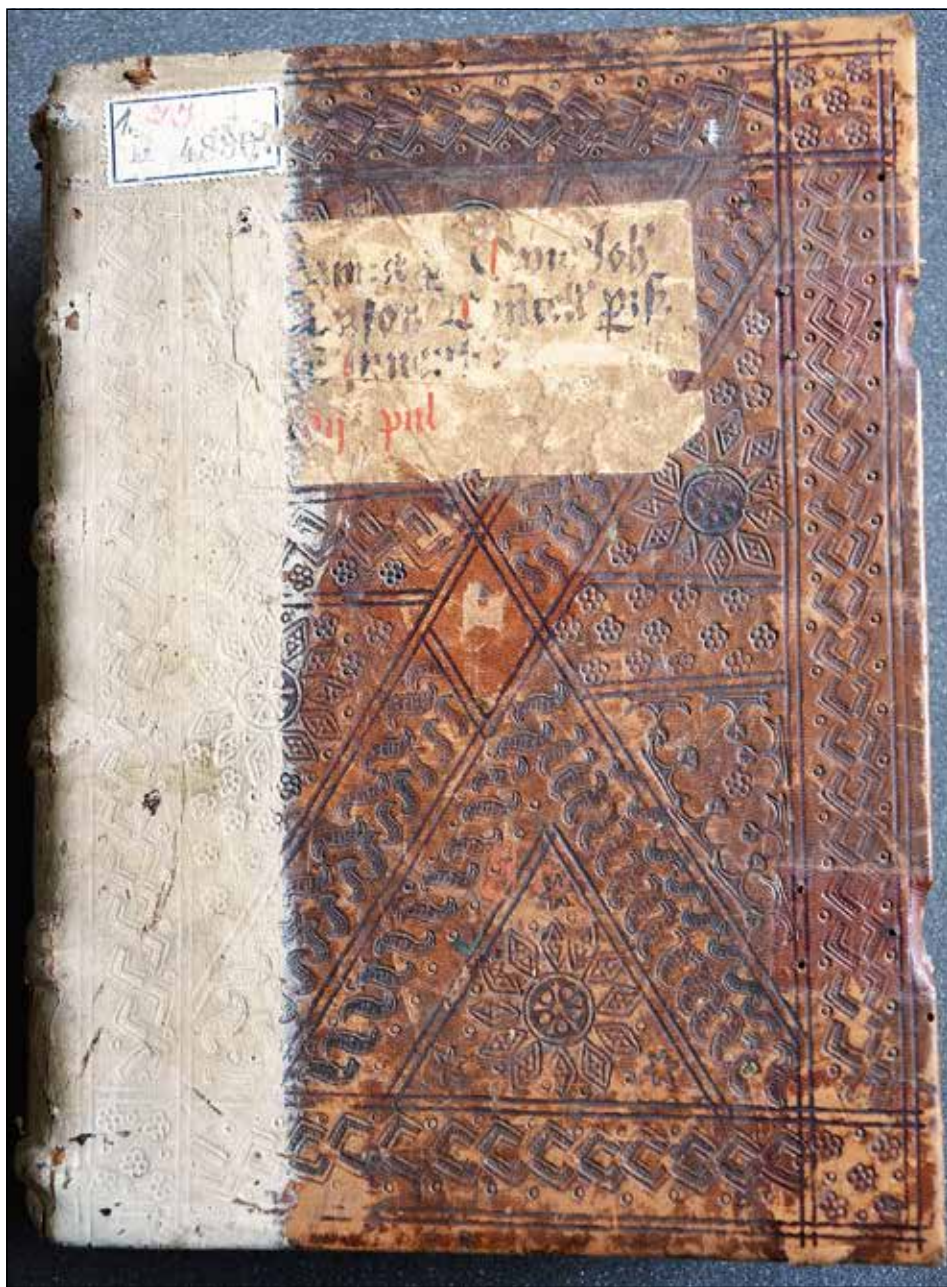
Obrázek č. 7: Erb Jana Filipce a okolní výzdoba s vtíraným práškovým zlatem. VKOL, sign. III 300.005.

Obrázek č. 8: Zadní deska s kolky dílny Blume frei II, fixační štítek s totožným raženým motivem rozety jako u sign. III 300.005. VKOL, sign. II 47.998.

Obrázek č. 9: Přední deska s kolky dílen Doppeladler Raute, ihs rund a Kopf-Stempel II.
VKOL, sign. II 48.515-II 48.517.

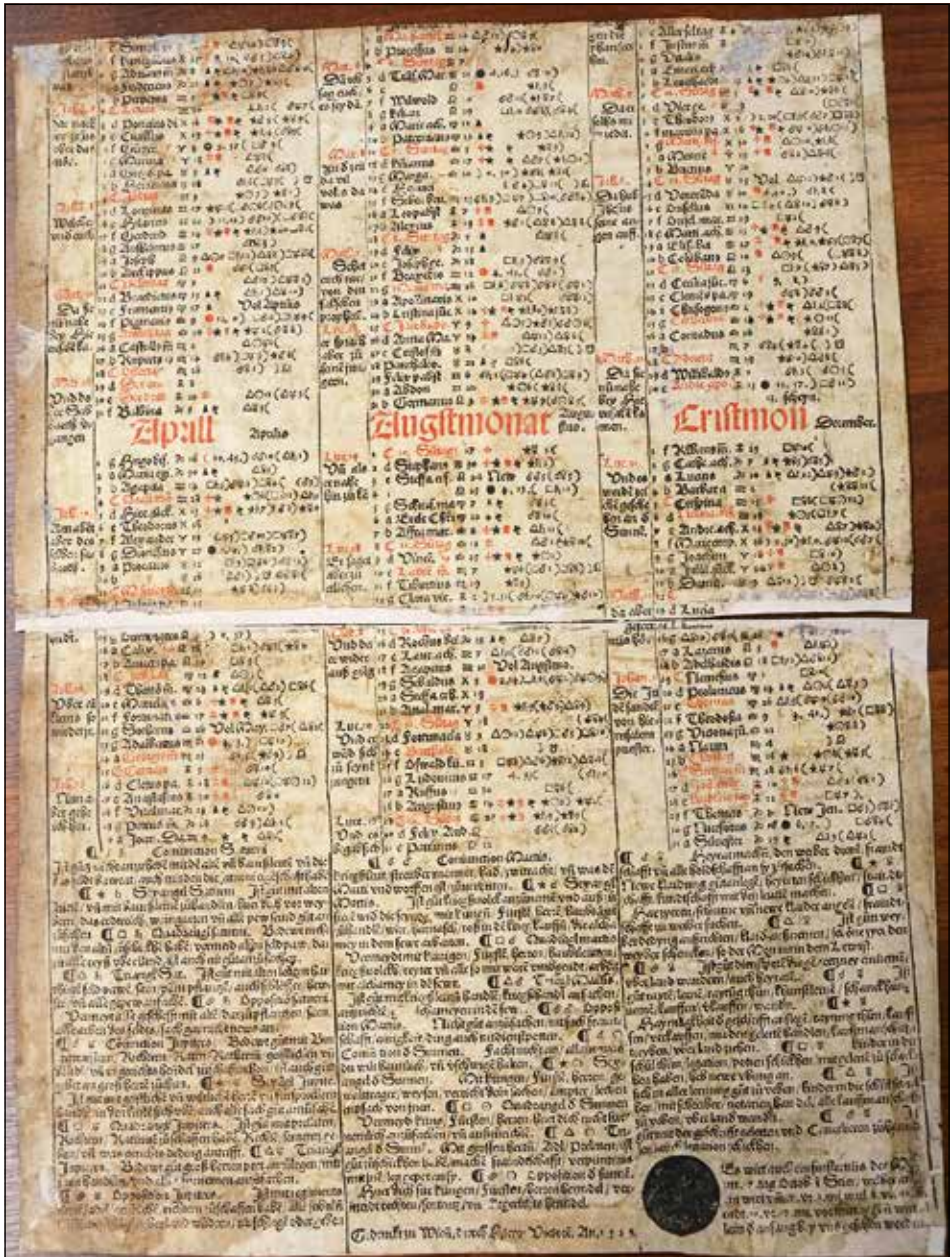
Obrázek č. 10: Přední deska s kolky dílen Doppeladler Raute a Kopf-Stempel II. VKOL, sign. II 48.367/ 1.

Obrázek č. 11: Pro domácí dílny typický způsob uchycení spojovacích řemínků pomocí fixačních hřebů.
VKOL, sign. II 300.038.

Obrázek č. 12: Přední deska vazby z olomoucké dílny tzv. Mistra rychtářských knih.
VKOL, sign. II 300.126.

Obrázek č. 13: Fragment almanachu na rok 1530 užitého jako makulatura tzv. Mistrem rychtářských knih. VKOL, sign. II 300.126/ almanach.

Obrázek č. 14: Fragment almanachu na rok 1531 užitého jako makulatura tzv. Mistrem rychtářských knih. VKOL, sign. II 15.467.

Obrázek č. 15: Fixační štítek ve formě prutu vinné révy. VKOL, sign. 48.783.

Obrázek č. 16: Štítka spony s raženým motivem mužské hlavy s čapkou. MZK, sign. Mkp 56.